

21
6547

605 II 26547

ALPHONSE DAUDET

Speranțe Spulberate

(ROSE ET NINETTE)

ROMAN

Tradus de C. A. I. GHICA

EDIȚIA III-a

*Trăituri
adv. st.
Cubes, 4/IX. 926.*

Editura I. NEGREANU. București

Str. Traian No. 85 fost 79

— 1926 —

Procurăți-vă cele mai bune cărți literare apărute în

Editura I. NEGREANU

București, Strada Traian No. 85 fost 79

	Preț
Str. M. Porsenna, „ <i>Visătorii</i> ”, roman	30
Emile Zola, „ <i>Amor Fanatic</i> ”, roman, ediția II-a	30
„ <i>Dragoste și Decădere</i> ”, roman, ediția III-a	20
„ <i>Dorința unei moarte</i> ”, roman, opera completă	16
Maxim Gorki, „ <i>Lepădăturile Societății</i> ”, roman tradus de N. Rădulescu-Niger, coperta în 3 colori	12
M. Sięnkiewicz, „ <i>Eterna Victimă</i> ”, roman sentimental.	12
Emile Zola, „ <i>Scoicile D-lui Chabre</i> ”, A. de Musset, „ <i>Fiul lui Tițian</i> ”	14
Aceste două splendide lucrări complete în un singur volum	
Jules Verne, „ <i>Logodnica Indianului</i> ”, volum splendid cu povestiri extraordinare. Ilustrațiuni în text	14
„ <i>Răzburarea Marinarului</i> ”, admirabilă povestire, cu ilustrațiuni în text și la copertă	16
„ <i>Vaporul Misterios</i> ”, povestire eroică, morală și foarte instructivă. — Ilustrațiuni,	16
„ <i>Jurnalul unui Naufragiat</i> ”, povestire sguđuuitoare și instructivă. Volum mare	22
„ <i>Noul Cain</i> ”, volum cu descrieri fantastice de mare interes. Coperta ilustrată.	16
„ <i>Aventurile Familiei Guzgănescu</i> ”, volum cu ilustrațiuni în text. Coperta în colori	16
„ <i>Taina Ocașului</i> ”, volum foarte instructiv ilustrațiuni în text și la copertă	18
„ <i>Salvarea Miraculoasă</i> ” povestire minunată, morală, bogat ilustrată în text și la copertă	20
„ <i>Drumul Gloriei</i> ”, Povestire eroică premiată de Academia franceză	22
Grivas Dem. Cruceanu (Teolog), „ <i>Prin locurile sfinte</i> ”, impresii cu lese la fața locului	18
N. Rădulescu-Niger, „ <i>Bucuria cea din urmă</i> ”, nuvele rustice	20
„ <i>Deziluzii</i> ”, nuvele minunate, volum mare	30
„ <i>Romanul căsniciei</i> ”, Puternică lucrare sentimentală.	30
„ <i>Părintele Veniamin</i> ”, romanul tainelor călugărești, volum mare, de 396 pagini	34
„ <i>Străin în țara lui</i> ” roman naționalist. Cea mai mare și mai de seamă lucrare a acestui mare autor.	50
„ <i>Gelozie</i> ”, roman, ediția III-a, volum mare, coperta ilustrată în colori. Lucrare sentimentală de mare succes	30
„ <i>O iarnă la Menton</i> ” roman având ca subiect o aventură amoroasă pe Coasta de Azur	28
„ <i>Cartea Școlarii</i> ”, cu Povestiri, Poezii, Fabule și cântece, cea mai morală și educativă scriere pentru copii și tinerime	24
„ <i>Logodnicul Durerii</i> ”, roman sentimental	24
„ <i>Puterea Destinului</i> ”, roman sentimental Cel mai mare succes de librărie. Edițiunea a 5-a a 30-a mie ex.	24
„ <i>Dor Ascuns</i> ”, roman sentimental, conține pagini de o duioșie extraordinară	26
„ <i>Jertfă</i> ”, roman sentimental. Edițiunea a 4-a a 24 mie ex.	24
„ <i>Dela leagăn până la mormânt</i> ”, roman mare	44

Expediția se face numai contra ramburs

1132/80

SPERANȚE SPULBERATE

După ce am văzut limpede că munca și căutarea expresiilor ne conduc la paradox, am căutat să sacrific totul convingerei și adevărului, astfel ca acest element al sincerității desăvârșite și profunde, să domine în cărțile mele și să le dea caracterul sacru, pe care trebuie s'o dea prezența divină a adevărului, caracterul acesta care te face să plângi, atunci când un copil ne încredințează ceia ce-a simțit.

Alfred de Vigny
(ziarul unui poet)

I.

Divorțat de vre-o cinci-spre-zece zile, în prada fericirii că toate necazurile lui s'au sfârșit, Régis de Fagan, în dimineța aceea, pândea, — din apartamentul lui, cu ferestrele mai deschise, — pe feretele lui pe care tribunalul îi le acorda două duminici pe lună. Eră prima lor duminică; și în îngrămădirea de scrisori de femei, care se răsfățau de două zeci de ani, pe masa lui de vodevilist la modă, puține i-au zguduit inima, ca biletul acesta simplu sosit în ajun:

„Dragă tată,

Vom fi la Passy, mâine dimineată cu trenul de zece ore. Domnișoara ne va lăsa în fața bulevardului Beauséjour 37 și, va veni să ne ia seara la nouă.

Fii ca ta respectuoasă și iubitoare
„Rose de Fagan”

Dedesupt scrisul neformat încă al celei mai tinere surori, iscălise «Ninette».

Și acum, în neliniștea așteptării, se întrebă dacă într'adevăr vor veni, dacă în ultima clipă, mama șireată și vicleană, sau guvernanta, cu firea-i nepătrunsă, nu vor născoci un pretext pentru a le reține. Nu că se îndoia de dragostea fiilor lui. Dar le simțea atât de tinere, — Rose avea de-abiă șaisprezece ani, și Nina nu împlinise încă doisprezece — atât de slabe amândouă pentru a rezista unei influențe dușmănoase; cu atât mai mult, cu cât imediat dela plecarea lor dela călugărițe, în timpul divorțului, au rămas mereu cu mama și cu guvernanta lor. Avocatul lui îi spusese: „Partida nu este egală“ sărmanul meu Regis. Nu vei avea decât două zile pe lună, pentru a fi iubit. Oricum, cu aceste două zile, bipe întrebuițate tatăl se simțea îndestul de tare pentru a păstra inima celor două fete; dar îi trebuiau aceste două zile strict și fără înșelăciune, și mai ales fără pretexte nefondate. Și din ce în ce mai neliniștit pe măsură ce înaintau orele, mai emoționat de această întâlnire decât de oricare alta pasionată sau interesată, a existenței lui, Fagan se frământă mâniat, plecându și la fereastră trupul lui înalt în ambele direcții ale bulevardului, brăzdat de-o parte de calea ferată, mascată printr'un gard și cealaltă prin niște case mari și elegante, cu pajiști înflorite.

— „Bună ziua tată... Am sosit!

— Voi, dar pe unde? Cum ați venit?

În înfrigurarea lui să supravegheze ora trenurilor și trecătorii de pe bulevard, nu le văzuse sosind; și iată că sosiră, că se aflau în fața lui, crescute, cel puțin așa i-se părea, mai femei, de două sau de trei luni de când nu le mai văzuse; mâinele îi tremurau, în vreme ce le ajută să-și scoată man-

tilele și pălăriile împodobite cu pene. Micuțele și ele se intimidau puțin în fața noii situații. Fi-rește, tatăl lor eră mereu tatăl lor, veselul și bu-nul tată care vecinic luă parte la toate jocurile lor; dar nu mai era soțul mamei lor, și de acolo o schimbare pe care o simțeau, pe care n'ar fi putut s'o exprime și care se vedea limpede în ochii lor naivi.

Stinghereala asta se împrăștiă puțin câte puțin, în timpul vizitărei apartamentului încă necunoscut de fetițe și ale cărui ferestre, dădeau unele în bu-levard, celelalte în grădina casei, mărită de frun-zișul vecin. Aproape în toate odăile mobilierul eră nou. Totuși, în cabinetul de lucru, copii regăseau biblioteca și enorma masă de scris, ale cărei col-țuri fuseseră rotunjite, aceasta din prevedere pă-rintească, pentruca micuțele capete să nu se ră-nească în timpul jocurilor. Ce de amintiri, la fie-care colțișor al mesei!

— „Ți-aduci aminte, Ninetta când mama?“ ...

Dar Ninetta, fata cea mai mică, mult mai dez-ghetată și mai vioaie de cât sora ei, o făcu să tacă cu o privire. Căci mai înainte de a-și trimite fetele la tatăl lor, fosta doamnă de Fagan, acuma doamna Ravaut, le-a recomandat să nu vorbească de loc de dânsa, să nu dea nici o deslușire asu-pra traiului ei actual, sau asupra proiectelor ei de viitor, în cazul unei anchete îndelicate; și știind pe Roza distrată făcu tot feiul de recomandații Ninettei, a cărei față drăguță și gingașă, avea ceva nespus de plăcut pentru toată taina, pe care o vedeai în ochii ei micuți de șoarece. Dar se poate oare ca într'un timp atât de scurt, d-na Ravaut să uite cu desăvârșire, caracterul mândru și demn, al aceluia care aproape douăzeci de ani,

fusese soțul ei, încât să-și închipuiască chiar că o va spiona prin ajutorul fetelor! Firește, desinteresarea este grea într'o existență care a fost multă vreme comună cu a ta și ale căreia tristeți și bucurii le-ai împărtășit pe toate rând pe rând; numai că Regis de Fagan era omul acela care și puneă toată voința în a uita și evita până să și pronunțe numele fostei lui soții. Și micuțele se silesc să păstreze aceiași rezervă discretă, ceiace produce o oarecare răceală în timpul vizitei apartamentului.

În odaia de culcare de pildă, Rose și Ninette, n'au putut să-și rețină un strigăt de mirare în fața patului de fier, adevărat culcuș de școlar, fără perdele, și cele două fetițe se privesc având în minte acelaș gând, aceiași amintire a diminețelor de Crăciun, când veneau înfășurate în cămășile lor lungi de noapte, somnoroase încă, pentru a se culcă în patul părintesc, atât de cald și de mare, și a dobândi sărutări și tot felul de daruri. Iși mai spun multe lucruri încă, ochii Rozii și ai Ninettei, în vreme ce regăseau la căpătâiul patului, câteva portrete dispărute din camera comună a căsniciei din strada Laffitte, și pe care tatăl lor le-a luat la plecare. Mai întâi, pastelul cel mare de Besnard în care ambele se țin de mână, — una de șeșe ari, cealaltă de zece, înfășurate în rochii mari cu garnituri de muselin și mânecile englezești; apoi mama lui Fagan, într'un cadru oval, bunica lor despre care au auzit mereu spunând pe mama lor, că era o femeie foarte, o! dar foarte severă.

Ce de gânduri mai străbat capetele acestea tinere, ce zăpăceală a tuturor ideilor lor; — două ființe pe vremuri unite, împrăștiate acuma, și cum

totul e complicat și îngrozitor pentru ele, în lipsa această de judecată care caracterizează extrema tinerețe. Din fericire ele trecură în sufragerie, în care ferestrele deschise lăsau să pătrundă razele puternice ale soarelui și mirosul îmbătător al grădinei. Masa era pusă cu foarte mult bun gust, un buchet în fața tacâmului celor două fete, — printr'o atenție delicată a d-nei Hulin.

— D-na Hulin?... „întrebă Ninetta ai cărei ochi începură să strălucească numai decât de curiozitate.

— „Proprietăreasa mea... locuște la parter și închiriează etajul întâi ca să se simtă mai puțin singură în casa ei, căci e văduvă și trăește cu băețașul ei și cu o guvernantă bătrână.

— „Un flirt pentru tata.. spuse Rose, fără să bage de seamă, în timp ce-și orânduia părul în fața unei oglinjoare.

De Fagan o privi cu tristețe. Era un cuvânt prostesc, unul din acele cuvinte pe care mama lor avea obiceiul să-l întrebuițeze. Totuși din cele două fete ale lui, Rose eră tocmai acela care semănă mai puțin la fizic cu d-na Ravaut; eră înaltă cu tenul brun de creolă, și avea în întreaga-i față o expresie de sentimentalitate, care îi ședea de minune, — într'un cuvânt perpetua tipul tatălui ei. Atunci, el, cu un ton de mustrare părintească:

— „Nu mi arde de flirt, draga mea și nici d-na Hulin n'are asemenea gânduri; dar este o mamă foarte bună și, știind că veți veni azi la mine, a cules florile acestea pentru voi“.

Feciorul aducând primul fel, jumări cu ciuperci, mâncarea favorită a Ninettei, fu primit cu un strigăt de bucurie!

— „Ei! uite-l pe Anthime... Bună ziua Anthime?”

Acesta slujea de vre o câțiva ani, la soții Fagan și oarecum zăpăcit de situația asta neprevăzută îngănă:

— Sărut mâna, domnișoarelor.

Eră un țaran incult cu desăvârșire, cu o frunte nespus de mică. Prostia lui nemărginită scotea din fire pe d-na Fagan și, Regis, în momentul divorțului, îl luase poate pentru că Anthime păs-trând relațiuni de prietenie cu servitorii din strada Laffite, Fagan putea să aibă astfel zilnic știri prin el. Figura aceasta cunoscută, făcea pe fete să se simtă mai în largul lor. Și ce minune, dejunul acesta, al cărui fiecare fel fusese ales și discutat între Fagan și servitorul lui, pentru a ști dacă domnișoarei Rose îi plăcea cutare sau cutare fel, dacă Nina preferă crema de ciocolată sau de vanilie.

Inveselite de masa aceasta bună, de toaletele lor noi de primăvară, fetițele deveneau mai vioaie, uitau într'o pălăvrăgeală gingașă recomandățiile mamei lor; mai ales Rosa, căreia Ninetta îi făcea semne discrete și repetate. Fagan află astfel și fără să vrea că, vinerea trecută, „vărul” le condusese la Opera comică. Totuși numele «vărului» fusese interzis; dar Rosa nu se putuse abține. Atunci, pentru a evita indiscrețiunile acestea involuntare care le-ar pricinui muștrări, seara la întoarcere, tatăl se prefăcea că le vorbește de lucruri indiferente, de pensionul lor care se vedea de la el, de grădinile frumoase dela Assomption, unde au petrecut câțiva ani veseli și plăcuți.

— Oare nu regretau ele, pe bunele călugărițe? Nu s'ar întoarce iarăși acolo?

— «O! nu,» răspunseră ambele glasuri deodată.

— „Și de ce, dragele mele?... altădată erați atât de vesele când vă duceați la călugărițe“.

Ele șovăiau să răspundă, să-i spună ceea ce el ghicea atât de bine și anume că dela divorțul părinților lor, casa se schimbase pentru ele, trăind în certuri vecinice, fără nici-o măsură, la care luau parte uneori:

— „Auziți, fetelor, cum îmi vorbește tatăl vostru!

— Doamnă, uitiți că fetele ne aud!“

Așa că pentru a li se cruța tristețele acestea, au fost internate la călugărițe. Dar tatăl, odată plecat, divorțul pronunțat, mama se grăbise să le recheme, cuprinsă deodată de o dragoste puțin potrivită cu firea-i aspră și capricioasă. Părea că vrea să-și cucerească fetele. Domnișoara de asemenea își îndulcea severitatea rolului ei de guvernantă și de educatoare.

Transformația aceasta se făcea în chip vădit, până și în toaleta copiilor. Până atunci, mama nu se ocupă decât de a ei, sacrificând timpul și banii trebuincioși; numai la vederea acestor două păpuși, îmbrăcate la modă, în locul pensionarelor dela Assomption, Fagan pricepuse că mama aceasta atât de puțin mamă odinioară, își va măguli și-și va răsfața de aci înainte fetele, nu dintr'un simțământ de dragoste dar dintr'o gelozie josnică, dintr'o nevoie adâncă de a-și chinui fostul bărbat. Intrevedea un șir întreg de tristeți, o luptă aspră, dar de ce și-ar face oare de pe acuma sânge rău? N'avea pe fetele lui lângă el, azi toată ziua, până seara? După masă le va conduce la matineu la teatru, unde se jucă una din piesele lui, pe care n'o văzuseră până atunci. Și gândiți-vă la bucuria,

la mândria aceasta de a auzi, dintr'o avant-scenă pe primii actori din Paris, jucând în fața unei săli pline, o piesă al căreia autor e tatăl lor!

Distrația aceasta nu putea să le-o dea d-na Ravaut, nici chiar cu colaborația domnișoarei. După teatru, erau să facă o preumblare în trăsură la Bois de Boulogne și să ia apoi masa într'un restaurant la modă. Încă o plăcere pe care mama lor n'ar fi putut să le-o procure, afară doar dacă n'ar fi întovărășite de «vărul». O! beția de a comandă tu însu-ți chelnerului, feluri neobici-nuite și de a auzi la mesele vecine șoptindu-se cu atracția aceasta a Parisului pentru omul celebru: „Régis de Fagan și cele două fete ale lui“.

Apoi, cu ivirea nopții, prin aleele pline de mi-resme și pustii dela Bois de Boulogne, strâns li-pite de tatăl lor, ele se vor întoarce la bulevar-dul Beauséjour, unde le va așteptă trăsura dom-nișoarei, lată ceeace se putea numi o zi plăcută.

Programul acestor bucurii desfășurat în fața lor, adăogat la animația mesei, înroșea pometele aces-tor parisiene palide. Pe fereastra întredeschisă, nă-văleau parfumuri de lăcrămioare și de roze. O pasăre cântă pe vârful unui ulm; și Ninetta se a-propiă de fereastră pentru a încerca s'o descopere în ramurile vecine, când deodată se auzi un glas limpede de copil care strigă:

— Nu vrei să te joci cu mine?

Eră micul Maurice Hulin, un băiat draguț de nouă sau de zece ani, cu fața palidă, cu bucele mari și blonde și care având genunchiul fractu-rat, sărea decolo până colo, cu ajutorul unei cârje. D-na Hulin care citea, alături de copilul ei, ridică privirile și spuse cu un zâmbet blând și plin de tinerețe încă: Scuzați-l vă rog.

— „Nu uită că mergem la teatru, Ninetta“, strigă sora cea mare, ca și cum eră mâniată să vadă pe Nina intrând așa de repede în vorbă cu un străin. Micuța n'o auzi, plecase înainte.

— Dacă ne-am da jos și noi, întrebă tatăl... Ai să vezi, este o femeie foarte bună...

Dar Roza refuză cu orice preț... Nu cunoștea pe oamenii aceștia. Și în înțonația tinerei fete, — rezemată de fereastră lângă tatăl ei, — izbucnea o antipatie crescândă pentru d-na Hulin și tot astfel în privirea nespus de expertă cu care cercetă ținuta și toaleta femeii care stătea lângă copilul ei.

Ținuta foarte simplă, toaletă de un semi-doliu, luminată deabea de scufița cu dantele albe cu o fundă liliachie, asemenea florilor de stânjinel, ce creșteau pe pajiștile grădinei.

II

O intimitate provenită din situațiile lor asemănătoare, o simpatie scăpând încă analizei, se iscase între scriitorul și vecina lui. În seara aceea, au stat singuri amândoi în salonașul dela parter, în vreme ce copilul dormea. Zgomotul Parisului deabea ajungea până la ei, iar tăcerea marelui boulevard singuratec nu eră tulburată decât de urlatul unui câine, sau de trecerea bruscă a unui tren, care zguduia întreaga casă până în temelii. Deodată pendula, o accesorie antică a familiei, în armonie cu toate mobilele Empire ale casei, sună ora zece, și d-na Hulin, începui să râdă încet, tăind cu dinții ei albi firul dela broderia la care lucra.

— •Dece râzi?• întrebă Régis, cu neliniștea

aceasta perpetuă a omului în fața enigmei feminine, trădată deodată de batjocura involuntară, — tot ceea ce rămâne din copila zvăpăiată, la femeia cea mai bine echilibrată.

Ea țintî asupra lui ochii ei mari și albaștrii de o puritate nespūsă, arătându și toată fața cu trăsăturile hotărâte ale unei femei de aproape treizeci de ani.

— «Râd, spunea ea, pentru că ceasul e zece și că nici în seara asta n'ai să ieși, ceea ce e foarte ciudat din partea d tale, domnule de Fagan!

Fagan, zâmbi la rîndul lui :

— «Cum îți mai închipui și d-ta viața artiștilor? Li crezi mondeni din cale afară, noctambuli și făcând orgii?

Paulina Hulin șovăi puțin. apoi :

— «Mă gândesc la culisele pline de ispite și de curse.. Dacă ași fi fost măritată cu un artist mi-ar fi fost tare frică.

— Frică? Și de ce? de artiste? Ah!

Și autorul dramatic, omul de experiență ce eră Fagan, începu să analizeze partea factice a acestor fapte stranie, cu frazele gata, cu sentimente luate din piesele pe care le-au jucat adevărate păpuși mecanice... Artistele! dar dacă le vine vreodată pe buze un avânt de patimă sinceră, un „te iubesc“ care să nu fie dela conservator, se gândesc numai decăt : «Ce bine am rostit cuvintele acestea» și le rezervă publicului în cea mai apropiată comedie de moravuri. Și sunt apoi camarade atît de bune, neputând refuza nimănui nimic. Trebuie să fi văzut culuoarul unui teatru, când artiștii sunt între ei, fără autor, fără director, ca să auzi ceea ce și spun unul altuia... o adevărată adunătură de saltimbaci. Afară doar de cazul când

ar fi prea tânăr nici un om cinstit n'ar putea să se îndrăgostească de o artistă.

D-na Hulin foarte atentă, deși în aparență nu-și ridică privirile-i dela broderia ce-o ținea pe genunchi, reluă cu acelaș ton chibzuit:

— „Nu vorbesc despre artista, despre care, orice ai spune exagerezi vădit; vorbesc însă de omul celebru, autorul cu succes, câte ispite nu are el oare? Admiratoare în saloane, scrisori la post restant, toate omagiile în sfârșit cari vin dela femei necunoscute care iubesc de departe și scriu.

— „O! nu e niciun pericol și apoi nici nu este așa de seducătoare partea aceasta a vieței noastre», spuse Fagan. «Mai întâi sunt mereu aceleași femei care scriu... o semi duzină de isterice, de streine care colecționează autografe... De douăzeci de ori am putut face această dovadă cu câțiva prieteni de ai mei scriitori... necunoscutele lor erau și ale mele».

— Pauline își ridică privirile: «Totuși se poate întâmpla foarte ușor, ca o femeie care pleacă mișcată dela un spectacol frumos, să fie ispitită să-i mulțumească autorului.

— Va scri poate; dar dacă e delicată nu va trimite scrisoarea.. Te desfid să-mi dovedești contrariul, adăugă el, privind-o până în fundul ochilor.

— «O! eu nu sunt expansivă...»

Un gemăt ușor al copilului, o întrerupse, atrăgând-o în odaia vecină.

După ce se întoarse peste câțva timp: «E foarte neliniștit în seara asta», spuse ea cu o voce încetă.

Pe tonul acesta urmă toată discuția lor mai intimă. Régis reluă:

— «Așa, d-ta îți închipui că sunt un om de petreceri... te înșeli. Viața pe care o duc în clipa asta o visam în căsătorie; și tocmai din pricina obiceiurilor mele burgheze de a nu voi să ies din casă, n'am putut să mulțumesc pe soția mea. Aceasta a fost prima ei supărare, cauza inițială a rupturii. A cui e vina? Mă căsătoresc la douăzeci și opt de ani, jucat pe toate scenele, sătul de toate plăcerile pe care teatrul le poate da, și dau de o femeie, care vrea să asiste la fiecare premieră, să cunoască pe toți autorii. Mi s'a vorbit de un oarecare domn Ravaut, bunicul soției mele care și-a făcut averea fabricând și închiriind costume de teatru; și poate că din pricina aceasta sârmanul ei creier murea după tot felul de lucruri bizare. Vezi, de aci neînțelegerea, bărbatul care se căsătorește pentru a-și alcătui un cămin, pe când soția din potrivă, n'a căutat decât un nume cunoscut, și ocazia de a lua parte la toate repetițiile generale, și să fie menționată în prima pagină a ziarelor.

— Intr'adevăr, e o crudă neînțelegere spusă d-na Hulin, dar fără convingere. Era ceva în glasul ei și în fizionimia-i sinceră, care te făcea să te îndoiești de compătimirea ei.

Fagan care o înțelegea de minune, insistă pentru a o convinge:

— Eu cedam, ca cel mai îndrăgostit ce eram; căci eram îndrăgostit la nebunie. Ani întregi, în fiecare seară, am fost târât la toate spectacolele cele mai diferite; făceam parte din acest „Tout Paris“ hidos, care se arată pretutindeni, mult mai cabotin decât cabotini înșiși pentru cari nu există odihnă. La premierele oricăror teatre, ocupam mereu aceleași locuri; vedeam cum chelesc criticii

cari ocupau fotoliurile de orchestră și cum îmbătrânesc vecinii mei de alături, cari ocupau și ei mereu aceleași locuri, și auzeam pe soția mea spunându-mi: «Uite, d-na X și-a schimbat fundele dela pălăria-i roz, pentru ca să creadă lumea că e nouă...» sau: «Uită-te la soți Z, cum au mai îmbătrânit». Apoi, fără să se obosească, în timpul antractelor își preumbla lorgnetta, enumerând toate persoanele cunoscute, constată toate faptele mărunte, toate scandalurile mici pe care Parisul le repetă o iarnă întreagă și care alcătuiesc nota-i aspră și delicioasă totdeodată. Am dus existența aceasta plictisitoare până când m'am dezgustat; și în fond acesta este motivul divorțului nostru».

D-na Hulin cu o mică mișcare de neîncredere a capului spuse:

— «S'a vorbit totuși de o anumită poveste...»

— Ah! de flagrantul meu delict dela hotel d'Espagne, povestit de toate ziarele... De aceia, mărturisește drept, ai o părere proastă despre mine? Dar dacă ți-ași spune că acest flagrant delict a fost de conivență cu soția mea?

El urmă, înaintea mirării Paulinei.

— Până azi, trei persoane știu această comedie, fosta d-na de Fagan, eu și consilierul de Malville... îl cunoști? făcu el la un gest al d-nei Hulin, urmă de o afirmare tăcută; și dintr'odată povesti pățania-i conjugală:

— Plictisiți unul de altul nici nu cred că putea fi cineva mai mult decât noi doi; dar nu era în deajuns. «Ne ar trebui un act hotărâtor» spunea soției mele prietenul ei, de Malville, un muzicant îndrăcit, în timp ce descifra cu ea ultima partiție a lui Wagner; „procură-mi un scandal, un flagrant delict și iau asupra mea cazul dumi-

lale". Poate că fără să caut prea mult, ași fi găsit în relațiile d-nei de Fagan cu vărul ei La Posterolle probele pe care le cerea consilierul; dar două cauze mă împiedicau. Mai întâi ușurința mea să las să se instaleze la noi intimitatea vărului, un tânăr avocat pe care eu însumi îl autorizam să conducă pe soția mea și pe fetele mele la teatru și în societate, din pricina dezgustului pe care îl resimțeam eșind, și mai ales din pricina plictiselor pe care mi le pricinuiam plăcerile mondene. Apoi, celalt motiv, adevăratul: Cele două fete, căsătoria, viitorul lor, toată rațiunea mea de a trăi. Când bărbatul a comis greșala, lumea iartă când însă femeia a făptuit-o e o pată de rușine care cade asupra întregii familii. Toată viața lor copii vor avea de îndurat această rușine. Și iată de ce am voit ca eu să par vinovatul și să mă las să fiu surprins în condițiile pe care le știi.

— Și d-l de Malville s'a pretat la comedia aceasta? spuse d-na Hulin indignată.

-- „Văd, doamnă, că nu cunoști îndeajuns pe muzicantul acesta rătăcit în magistratură. Tot ce nu e Bethoven sau Wagner îi este absolut indiferent. Foarte îndatoritor, de altminteri, căci afacerea asta i-a pricinuit multă caznă. Când comisarul prevenit nu ajungea la timp sau complicea mea, — trebuia o complice, — lipsea dela întâlnire.

Atunci totul trebuia început din nou; și nu-și poate închipui nimeni ceva mai caraghios decât gospodăria aceasta legitimă, dându-și întâlnire la un capăt al Parisului, pentru a combina din nou ziua și ora în care prețiosul flagrant delict va fi în sfârșit constatat odată pentru totdeauna. Alessem Avenue de l'Observatoire unde castanii dau

o umbră deasă și răcoroasă. Nu era nici un pericol să ne vadă cineva așa departe, ceeace era de altfel de neapărată trebuință; gândește-te la scena aceasta caraghioasă a unor oameni în instanță de divorț, umblând alături, sfătuindu-se, combinându-și desrobirea. Eu, care caut situații noi, cred că am găsit una într'adevăr. „Luni negreșit la hotel d'Espagne, și vezi te rog ca principesa d-tale să nu lipsească“, îmi spunea la despărțire soția mea strângându-mi mâna. Și eu nu mai puțin cordial și hotărât: „Da draga mea, pe Luni, ne-am înțeles. Și într'adevăr la hotel d'Espagne, peste opt zile m'a surprins comisarul... dimineața.

— Cu Amy Ferat dela Vaudeville, spuse d-na Hulin, silindu-se să râdă, treci te rog peste toate detaliile astea căci le cunosc.

Nu pe toate; ziarele n'au povestit totul. Sărmana Amy Férat, bine înțeles, nu bănuia ce i se va întâmpla; și cu toate că nu era o mironosiță, îmi părea oarecum rău s'o amestec în afacerea asta plictisitoare, de care tot Parisul se va ocupa. Și iată că la lovitura neașteptată și matinală care ne trezi dimineața, urmată de cuvintele: „Deschi-deți, în numele legii“, ea se sculă îngrozită: „Soțul meu, suntem pierduți! — Cum soțul d-tale? Da, sunt măritată, scuză-mă că nu ți-am spus'o... Fugi, ascunde-te... Drept să spun, am petrecut câteva minute neplăcute, căci nu știam dacă era vorba de adulterul meu sau de al ei. Din fericire, nesiguranța mea nu dură multă vreme. Și în sfârșit, din pricina acestei întâmplări, am fost osândit să servesc d-nei de Fagan o mie cincisute de lei pe lună și să-i las fetele, cu condiția că odată la cincisprezece zile vor veni la mine. E puțin, dar sunt convins că mama, în curând

va îndulci această ultimă clauză, și-mi va trimite fetele mai des, pe măsură ce vor crește, și în fiecare dată când va voi să se scape de ele.

— Nu-mi vorbi de divorț... E o farsă nedemnă! Și d-na Hulin lepădă broderia-i pe care de-abia o mai ținea în mâinele ei, devenite deodată neîndemânatece și tremurânde.

— Datoresc totuși divorțului, fericirea mea, căci m'a scăpat de ființa cea mai rea.

— O! domnule de Fagan, de ce vorbești astfel de o persoană care n'a fost vinovată decât că nu te-a înțeles bine. O mică neînțelegere, o nepotrivire de caracter!

— O! ceva mai mult doamnă... Ți-am spus adeseori cât de mult îmi place la d-ta sinceritatea aceasta a cuvântului și a privirilor. Ei bine, ceea ce mă scotea din fire la femeia asta, era minciuna de gust, din instinct, din vanitate; ea făcea parte din ținuta ei, din intonările ei, într'un aliaj periculos, încât nu puteam distinge adevărul de minciună.

— Pentru ce râzi așa tare? am întrebat-o într'o zi în cabina restaurantului, în care cinam după operă. — „Ca să crează lumea dealături că ne distrăm mult“. Toată firea ei e în fraza asta. N'am auzit-o niciodată vorbind pentru persoana din fața ei, dar pentru o alta care intra, pentru servitorul care ne slujea sau pentru trecătorul a căruia atenție o voia. Deodată de față cu zece persoane, îmi spunea cu ochii plini de lacrimi:

— O! scumpul meu Regis, insulele Baromeie!.. Primele noastre săptămâni de căsătorie! Nu cunoșteam insulele acestea, n'am fost niciodată acolo; îți poți închipui deci mirarea mea!

D-na Hulin încercă să mai îndulcească cuvintele lui de Fagan:

— O slăbiciune inofensivă dealtminteri.

— Să Da, reluă Fagan, dar care devine așa de o-
bositoare! Să întrebi pe tovarăsa ta: „De unde
vii?” Și ea să-ți răspundă vecinic o minciună pe
care involuntar o vei afla. O! glasul ei subțire:
„Dar te asigur că e așa... tu te înșeli sau mă înșeli”.
Și ceeace era mai trist, e că odată cu vârsta,
minciuna ei lua proporții, devenea periculoasă și
nu numai mie, dar tuturor cari aveau deaface cu
ea. În ceeace privea pe dușmanii ei din societate,
născocea fel de fel de lucruri îngrozitoare, pe care
cu timpul ea însăși începea să le creadă. Și spu-
nea toate acestea cu un aer liniștit și cuminte,
care nu trăda de fel starea ei mintală bolnavă,
afară doar de un gest mic uniform automatic, un
gest nervos, prin care frământa timp de două
ceasuri fie vreo fundă, fie vreun fald al rochiei...
Cum lumea primește deagata toate infamiile ce i
se spun, răul pe care poate să-l facă nepedepsit
o asemenea făptură este de necalculat. De câte
ori, în societate, nu m'am aplecat să pândesc, să
supraveghez pe soția mea pe deasupra coșurilor
de flori și ghirlandelor de orchideie.... Ce spu-
ne?... Ce mai născoceste încă? Ce otravă varsă
ea vecinului ei, monstrul acesta așa de bine piep-
tănat și așa de frumos gătit? N'a trecut multă
vreme și eu însumi am căzut victima ei. În cū-
rând circulă în saloane povestea unei Suedeze, o
făptură perversă de șasesprezece sau de șapte-
sprezece ani, care mă împinsese până la crimă,
înebunit de dragoste cum eram și care îmi ins-
pirase desgustul și ura împotriva copiilor mei și
a soției mele. „Dacă voi muri într'una din zilele
astea, spunea ființa încântătoare ce-mi purta nu-
mele, dacă voi muri, veți ști cine m'a omorât”.

1392 / 77

Paulina Hulin avu un strigăt de revoltă.

— „Oh! e îngrozitor“.

— Da, îngrozitor... Iți închipui primirea prietenilor, sfaturile indirecte, privirile îndurerate sau indignate... Să mă apăr? Nici nu încercam. Pe cine puteam oare să-l conving că nu cunoșteam nici o Suedeză perversă și că toată drama asta conjugală era opera unei închipuiri de isterică? M'am resemnat așa dar, urmând să arăt în serile de premieră și în societate, masca crudă a unui om fără milă în vreme ce alătura de mine sărmana victimă ofta cu ochii plini de lacrimi. Prietenele ei o știau atât de nefericită încât cu toată sila pe care o resimte societatea înaltă pariziană pentru divorț, toate o sfătuiau să divorțeze de mine. „Nu, nu... Voi sta cu el până la capăt, până când voi muri... pentru fetele mele! „Intr'adevăr îi lipseau ca și mie dovezi hotărâtoare și fără sfaturile lui Malville...“

Un strigăt al copilului, mai tare ca cel precedent, întrerupse iarăș convorbirea prin eșirea bruscă a mamei, care se întoarse în curând, dar foarte palidă și oarecum înspăimântată.

— Ce e, întrebă Fagan.

— Nimic, aproape nimic... sărmanul copilaș a avut din nou un vis urât, din care s'a deșteptat strigând.

Micuțul ei Maurice, atât de nervos și atât de delicat! Incepu să vorbească de el, de sănătatea și de rana lui dela genunchi.

— E din naștere? întrebă Fagan, foarte mișcat de neliniștea aceasta a mamei, cea mai adâncă, cea mai sfâșietoare din toate.

— Nu, un accident... pe când era mic, și ea nu mai vorbi, absorbită în amintirea asta dure-roasă.

III

Nu, dragele mele, nu, ceea ce-mi cereți este cu neputință. Nu mai stăruiți, fiindcă vă voi refuza mereu și-mi pare rău.

Să stăruiască! Nici nu mai aveau de gând. În fața refuzului tatălui ei, Ninetta luase o carte, Rosa un ziar de mode, și candidetele lor chipuri de fetițe, supărate deodată, se absorbeau într-o cufundare tăcută, străbătută din când în când de o privire vicleană. Nu mai erau doi copii pe cari Fagan îi avea înaintea lui, ci două femei cuprinse de încăpățănarea aceea îngerească a femeii, care desnădăjduște pe bărbatul cel mai tare. Și sărmanul tată se frământă, se silea să facă să intre în mintea îndărătnică a acestor două fetițe, moti-vele serioase ale refuzului său, un refuz de subvenție suplimentară.

Oare de șapte luni de când se despărțise de mama lor, a omis vreodată să dea două mii de lei în loc de o mie cincisute cât fixase tribunalul? Și aceasta nu era îndeajuns; i se cerea mai mult încă, deși nu avea alt capital decât ceea ce îi produceau scrierile lui dramatice.

Anul acesta afacerile mergeau bine, repertoriul lui era la modă, dar venitul acesta putea să scadă, publicul e atât de capricios! Și apoi trebuia să se gândească la zestrea Rosei.

„Și în fine, dragele mele, găsesc că, într-o zi în care veniți să mă vedeți, — ne vedem așa de rar de altminterea, — v'ați însărcinat cu un comision foarte urât. Oare guvernanta n'ar fi putut să-mi vorbească ea despre afacerea asta, sau să mi se fi trimis o scrisoare, la care ași fi știut cum să răspund“.

Trebuie atacul acesta direct la adresa mamei lor, pentru ca îndată să înceteze mutismul resemnat al tinerelor fete.

— Dar, tată, spuse Ninetta fără să ridice ochii de pe cartea ei, n'am fost sfătuite la nici un fel de cerere. Și suplimentul acesta pe care ți l'am cerut era numai pentru noi...

— Pentru toaletele noastre, adăogă fără convingere domnișoara Rose, ascunsă după un ziar de mode ca după un paravan.

Fagan spuse: „Toaletele lor..... dar surplusul din fiecare lună era tocmai destinat toaletelor și nici de cum d-nei Ravaut... Și niște fete de vârsta lor, trebuiau să se mulțumească cu atâta. Incepu să între în amănunte de cheltueli, rochii, rufărie, ghete, refăcând fără să-și dea seama, una din scenele acestea casnice, plictisitoare de odinioară, având de astă dată în loc de o singură femeie două, cu care avea mult de furcă; replicile urmau fine și foarte îndemânaticice la cea mai mică, mai tulburate și mai blânde la cea mai mare, care în înconștiența ei începu să invoace deodată o căsătorie în lumea lor, care le va sili fără îndoială...

— Ce căsătorie?... spuse Fagan deodată.

Ori cât de pripită ar fi fost privirea pe care o aruncă Ninetta surioarei sale zăpăcite, ea nu-i scăpă. Și păli deodată. Apoi cu o voce răsunătoare și aspră:

— Am înțeles... Ba da, ba da!... Am înțeles. D-na Ravaut se recăsătorește... e dreptul ei... și cu cine?... Nu pot știi?... Cu vărul? Nu?

Obrajii roșii ai fetelor, gesturile lor încurcate și nehotărâte, toate astea echivalau mai mult de cât cu un răspuns. Se simțea foarte supărat. Nu că era gelos de nevasta lui dintâi, dar de fetele lui. O!

suferea grozav pe vremuri de intimitatea lor cu La Posterolle, care știa să le cucerească prin daruri și bomboane. Dar ce va fi acum când va locui în aceeași casă, cu autoritatea și familiaritatea unui tată vitreg și, în curând, prin forța fiicească a lucrurilor, prin prezența-i reală și vecinică, mai mult tatăl lor de cât el însuși, adevăratul părinte. Gândul acesta îl necăjea mai ales și se temea să nu i se răpească fiicele, luându-le dela Paris.

Ah! asta nici odată. Infuriat, de-abea dacă putea să vorbească și agita brațele amenințând

Dar mâniile lui Fagan treceau repede, trântea de câteva ori scaunele, apoi își revenea iarăși în fire.

După ce se liniști se aruncă într'un fotoliu și ca în fiecare zi când fetele lui veneau să-l vadă, rugă pe Rose să deschidă pianul cumpărat dintr-o dată pentru ea.

Din nefericire însă, Rose avea migrenă, o! dar o migrenă grozavă.

— Haide, scumpa mea Rose, ceva de Chopin sau de Mendelsohn...

— Regret foarte mult, tată, dar mi-e cu neputință.

Și în fața intonării neplăcute, neclintită, tatăl nu mai stăruia; nu se discută când e vorba de migrenă. Intorcându-se către Ninetta:

— Nu vrei să te joci cu Maurice?

— Nu, azi nu mă joc, sunt prea obosită.

Și ținând în mâini cu încăpățănare cartea, vedeai că nici muștrările blânde ale tatălui, nici privirile rugătoare pe care i le arunca sărmanul infirm, nu vor putea învinge hotărârea ei.

Toată ziua Fagan se izbî de o rea voință care

nu se datorà numai fetelor, ci era însãși opera mamei, nevãzută și cu atât mai mult de temut. Oare mai avusese nevoia sã divorțeze, dacã trebuia sã îndure aceleași șcene casnice, urmate de o tăcere îndelungată care îl enerva nespus?

În dupã amiaza aceia lungã și tristă, scrise d-nei Ravaut mai multe scrisori, pe care le rupea numai de cât, fie cã erau prea cumpãnite sau prea aspre. În sfârșit, pe când fetele îl pãrãsirã, dupã ce îl sãrutarã cu răcealã, dãdu Rosei douã rãnduri pentru mama ei și în care îi cerea o întãlnire pentru a doua zi.

În aceiași aleie a Observatorului, unde plãnuirã cu câteva luni mai înainte divorțul lor, Fagan aștepta pe fosta lui soție, nu fãrã oarecare curiozitate. Adeseaori, gândindu-se la ea în timpul serilor singuraticе, încercase sã și-o înfãțișeze vederei; dar ne mai având nici un portret, amintirea lui confunda uneori liniile feței, așa cã nu mai avea în minte chipul ei.

Când o zãri de departe, în aleie, atingând ușor, în treacãt, cu fusta-i frunzele moarte ale castanilor, îi pãru mai înaltã de cât își închipuia; și în vreme ce ea însãși fixându-l cu atenție, observã cã se mai îngrășase.

Fața lui era mai plinã, mai trandafirie deși pãrul de pe tâmple începea sã-i încãrunțeascã.

Și el la rãndul lui rãmãsesese mirat de schimbarea pe care pãrul ei odinioarã blond, acuma aproape roșcat, îl dãdea chipului ei. Dãnsa pãrea acuma un tablou viu al unui mare pictor din vechime, cu ochii ei deschiși, cu pielea strãlucitoare și albã, o frumusețe nouã, întineritã parcã în chipul cel mai mãgulitor cu putință, lucru la care contribuia poate fardul discret cu care da pe obraji.

Tinuta-i corectă ca altă dată, era complectată prin acel ce nedefinit, comun femeii care iubește și vrea să fie iubită; și mai contribuia încă o anumită înfățișare de independență pe care d-na Ravaut, responsabilă în prezent de actele ei, și-o luase împreună cu o autoritate fără pereche.

— O prinde bine divorțul, se gândi Fagan și numai decât îi spuse foarte hotărât că de ce nu-l prevenise că se mărită din nou.

Ea își accentuă zâmbetul ei frumos și viclean de odinioară, îl privi cu coada ochiului, spionându-i toate mișcărilor:

— Vai Doamne, nimic nu era hotărât încă... De fapt ea șovăia chiar. Oare era bine ceia ce făcea?

— Dragul meu Fagan, urmă dânsa, mă cunoști, și tot așa pe La Posterolle, ce mă sfătuiești așa dar să fac? —

Ea vorbea cu un ton de sinceră prietenie; și cum mergea alături de el, pe trotuarul străzii, cu o mișcare instinctivă era să-i ia brațul. Dar și el cu o mișcare aproape inconștientă, se dădu la o parte și pentru a scăpa de toate întâmplările acestea pe care nu le găsea la locul lor, îi reaminti condițiile divorțului lui: Să nu părăsească nicio dată Parisul și să nu plece cu copii departe din oraș. Tremura de mânie rostind cuvintele acestea.

Ea îl liniști în curând. De ce oare ar părăsi Parisul și tot așa și fetele ei. La Posterolle care cât pe aci era să fie numit consilier, avea toate interesele să stea la Paris... Ea însăși era pariziană din creștet până în tălpi... și afirmarea aceasta din urmă liniști grozav pe Fagan. Nici nu și-o închipuia de altfel trăind în provincie, lipsind dela premiere, dela curse, dela expozițiile de toate fe-

lurile unde lumea merge pentru a se întâlni și a fi văzută. Și cum veni iarăși vorba de La Postrolle, el o ascultă fără neplăcere și îi dădu chiar sfaturi.

Dar ploaia care amenință de dimineată începuseră să cadă; era o ploaie de toamnă mărunță și pătrunzătoare. Nori mari și deși se îngrămădiră pe cer. Iși deschiseră umbrelele; apoi, peste o clipă, dânsa fiind prea departe pentru a putea vorbi în voie, închise umbrela și porni alături de el, vorbindu-i de fetele lor. Situația ei nouă, dacă se va hotărî, le va procura relațiuni în lumea oficială, partide foarte avantajoase. Cea mai mare împlinise șesșezeci ani. Cum ar putea face s'o mărite o femeie singură și divorțată, oarecum stingerită? Rose și Ninette vor suferi cu timpul de izolarea asta... Dar d-ta însu-ți, dragă Régis, nu te simți prea singur în viață?

Dânsa spusese cuvintele acestea aproape în șoaptă, rezemată de el pentru a se adăposti de ploaia care cădea mai tare și care formase un torent ce înecă arborii cu frunzele îngălbenite din aleie și tot astfel un bust de toată frumusețea ce se răsfăță aici.

Din când în când câte o pereche gonită de ploaie, se ridică de pe o bancă, trecea lângă ei și le zâmbea în treacăt; căci de unde putea ghici cineva cecece făceau aci, cecece unul era față de celalt?

Și puțin câte puțin, aerul plăcut și proaspăt al dimineții acesteia de toamnă, neprevăzutul unei convorbiri care îl ispitea pentru o piesă de teatru, toate astea făceau pe Fagan să o asculte cu luare aminte deși știa bine cât mințea. După ce îi spusese s'o sfătuiască, acum ea îl sfătua și cu multă

înțelepciune încă! îl sfătuia și pe el să se căsătorească să nu-și sfârșească viața în singurătate, convenind că ar fi un bărbat foarte nimerit pentru altă femeie care să-i împărtășească gusturile și ideile. Desfătat de convorbirea aceasta, răspunse afectuos, aproape vesel, când ea îl întrepruse deodată:

— Ce păcat că d-na Hulin...

— D-na Hulin?

— Da, proprietăreasa d-tale...

Din nou vedea zâmbetul ei crud și viclean pe colțul buzelor ei. Tresări:

— O cunoști?

— Indestul pentru a ști că e femeia care ți-ar conveni de minune...

— Atunci de ce spui: ce păcat!

— Ei da, firește. D-na Hulin nu e văduvă. Și față de aerul său mirat, ea reluă:

— Ai spus fetelor că e văduvă când de fapt e numai despărțită de bărbatul ei.

— De unde știi?

— Dar ce, crezi că n'am și eu poliția mea?

Ea continuă să râdă cu râsul ei crud, iar el dădu din umeri ca și cum nu l'ar fi preocupat câtuși de puțin d-na Hulin. Porniră fără să-și spună o vorbă; dar ploaia care creștea și năvălirea zgomotoasă a unei cete de studenți în strada pustie, împrăștiă deodată farmecul acestei întâlniri originale, așa că se părăsiră în curând la cea mai apropiată stație de trăsuri.

De ce oare se întorcea el cu inima zdrobită dela întâlnirea aceasta? Avea siguranța că fiicele lui nu vor părăsi Parisul, că această căsătorie nu va schimba întru nimic traiul lui atât de liniștit și de fericit. Oare amintirile îl năpădiseră făcân-

du-l să regrete pe femeia aceasta care întinerise și se înfrumusețase par'că? O! Nu. Prima surprindere trecută, zâmbetul ei răutăcios fusese de-ajuns ca să-i reamintească anii de enervare și de suferință. Atunci ce neliniște îl frământă și-l înăbușea? După multe înconjururi, fu nevoit să-și dea seama că toată măhnirea lui provenea din faptul că aflase acum că prietena lui era măritată, și în lăuntru conștiinței sale, apărea chipul Paulinei Hulin, cu talia ei scundă, cu ochii ei adânci și frumoși, cu înfățișarea-i de sinceritate și de bunăătate care contrasta atât de mult cu firea aceleia pe care o părăsise. Firește, și fără să-și dea seama, o sumedenie de proiecte nehotărâte se schițară de săptămâni în inima lui, pe care le alungase departe destăinuirea asta neașteptată că d-na Hulin e măritată.

Era adevărată oare, destăinuirea asta? Nu era poate una din povestirile acestea romanțioase pe care d-na Ravaut știa așa de bine să le născocescă? Gândindu-se însă bine, rezerva stranie a vecinei lui, în privința soțului său, mort sau nu, când între ei domnia o intimitate desăvârșită, îl făcù să șadă multă vreme pe gânduri. Dar în ce scop minciuna asta, care răpea ființei acesteia cinstite, o mare parte din farmecul ei? El care îi spunea tot ceiace avea pe inimă.

Toate femeile erau așa dar mincinoase, nu trebuia dar să creadă pe nici una, să nu acorde cuvintelor lor nici măcar valoarea mărturiei unui copil înaintea tribunalelor.

În uraganul acesta de cugetări furioase și contradictorii, ajunse acasă, hotărât să aibă o lămurire imediată, când află deodată că genunchiul copilului inflamându-se de câteva zile, d-na Hulin chemase chiar atunci pe un mare chirurg.

După ce luă masa, Fagan se scoborâ să întrebe cum îi este copilului; nu fu primit. Aneta, camerista care crescuse pe Maurice, povesti, cu ochii înroșiți de lacrimi că medicul hotărâse să facă a doua zi o operație gravă copilului și că doamna nu voia să primească pe nimeni. Intrebă atunci dacă ar putea fi cumva de vre-un folos a doua zi, fie veghiând pe Maurice, fie ținându-l în timpul operației.

D-na Hulin însă îi răspunse prin Anetta, că-i mulțumea foarte mult, dar că n'avea nevoie de nici un ajutor.

Ce departe mai era acuma femeia asta încântătoare de sufletul lui. Ce puțin valoră el în inima mamei, în clipa când copilul era bolnav!

IV

Dacă ar fi avut cea mai mică îndoială asupra iubirei lui pentru Pauline Hulin, starea de nehotărâre și de înfrigurare în care se afla în dimineața în care micul Maurice a fost operat, ar fi terminat prin a convinge pe Règis de Fagan. Oare era grația afectoasă și bolnăvicioasă a copilului, care găsea cuvinte așa de gingașe cum numai copii gădesc, ce-l tulburase atât de mult; nu, fără mama și spaima ei, pe care și o închipuia în fie ce clipă, sărmanul Règis n'ar fi simțit emoțiile acelea mari și profunde ale inimii și care îl sguđuiau din ce în ce mai tare în fața posibilității unui pericol. Prin Antyme, aflase că starea copilului era gravă; și odată sosită clipa hotărâtoare, se plimba îngrijorat de colo până colo în apartamentul lui, neputând să lucreze și ascultând cu băgare de seamă cele mai mici zgomote, de par'că ar fi fost vorba de vreuna din fiicele lui.

Uneori se oprea în fața ferestrei pe care o lovea ușor cu o mișcare nervoasă a degetelor; și iată că deodată, în vreme ce o ploaie puternică de toamnă începu să cadă, zări în alee un bărbat de vre-o treizeci și cinci, patruzeci de ani, și care părea neliniștit, ca și el însuși și supraveghea cu priviri dureroase camera în care operau chirurgii.

Oare Règis surprinse la el una din aceste priviri îndurerate, că se gândi imediat că străinul acela trebuia să fie tatăl copilului?

Dar nu se mai îndoii când zări pe d-na Hulin îmbrăcată într'un capot lung, cu părul respirat a-lergând voioasă într'u întâmpinarea acestui om. Ea îi vorbea foarte repede, fără îndoială operația se terminase și reușise pe deplin. Și în timp ce îi vorbea își potrivea cu un gest pripit bucele nebunatece ale părului ei fin. Atunci cu o mișcare violentă, omul voi să cuprindă talia mlădioasă a tinerei femei; dar ea se dădu la o parte, făcu de două sau de trei ori cu mânie: „Nu... Nu“ clătinând capul și fugi fără să se întoarcă.

— O! da, bărbatul bine-înțeles; și văzu după felul cum o privea că era și acuma pasionat ca în primele zile ale căsătoriei. Fagan nu se gândi decât la el și în vreme ce Antyme îl servea la masă, încercă să obțină tot felul de amănunte; dar celălalt ca în totdeauna de altfel, nu putea răspunde nimic hotărât. Nu, nu auzise deloc vorbindu-se de omul pe care îl descria Fagan. În schimb dădu amănuntele cele mai mici în privința operației și mai ales vorbi multă vreme de curajul și de sângele rece al mamei. În orice caz dacă domnul dorește să știe cine era omul acela, ași putea întreba pe Anetta sau pe bucătăreasa...

— Să nu întrebi pe nimeni prostule! strigă Fagan îngrozit de ceea ce putea să i se întâmple. Deci, păstrând pentru el gândurile și tristețile lui, se duse la teatrul Vaudeville unde piesa lui se repeta, și bucuria lui fu mare, când văzu la Passy pe acela pe care îl consideră bărbatul d-nei Hulin, suindu-se într'un tramvai. Nu stătea deci în după amiaza aceia cu soția lui. Din pricina asta actorii teatrului Vaudeville își spuneau în timpul repetiției: „E bine dispus autorul pe ziua de azi“, în vreme ce Regis însuși desfătat de proza sa, se gândea în fotoliul lui: „Actorii joacă azi ca niște ingeri“.

— Dar, la întoarcere, ce desamăgire când Antyme îi spuse cu un ton mândru, fericit că poate da vre-un amănunt stăpânului său:

— Domnule, persoana aceia pe care ați văzut-o plimbându-se în grădină cu capul gol...

— Da! Ce e cu ea?

— Trebuie să fie o rudă apropiată a doamnei Hulin, căci i-a masa cu dânsa... și nici nu m'ași miră dacă ași ști că omul acesta va dormi aci, de oarece Anetta...

— Ei, ce-mi pasă mie dacă omul ăsta mănâncă și doarme aici...

— Sărmanul Fagan! lucrul acesta îl preocupa așa de puțin încât nu putu să mănânce, și toată seara, fu incapabil de a face ceva și chiar de a citi; nu se gândea decât la un singur lucru, și a-nume, dacă omul acesta va sta acolo peste noapte. Și dacă va rămânea cu ea, cum să presupună că bărbatul acestei femei frumoase, — căci Fagan nu se mai îndoia acum că era soțul ei, — ar putea să vegheze în liniște alături de Pauline și că ea însăși cuprinsă de bucuria vindecării copilului, să nu-l ierte pe tatăl de toate greșelile săvârșite.

Și pălea de mânie, el pe care căsătoria soției lui cu La Posterolle îl lăsase rece. Nu-și mai iubea soția. Dar adoră pe d-na Hulin. Nu mai încăpea nici o îndoială acum.

Ce trebuia să facă? Să rămână în casa aceia? Să păstreze aceleași relații de intimitate? Ar fi prea nenorocit; svâcnirile inimei lui îi spuneau îndeajuns cât va suferi. Va trebui așa dar să plece, să părăsească locuința aceasta atât de liniștită și de prielnică pentru muncă, să părăsească vecinătatea plăcută a acestei femei cu care petrecea seara!...

Deodată însă, fu distrat de o mișcare neobișnuită la etajul inferior; auzi pași grăbiți, o ceartă înăbușită, un sunet pripit de clopot, zgomotul unei lupte și câteva înjurături. Fagan se sculă imediat în picioare și se repezi afară. Tocmai în clipa aceea eșia din apartamentul d-nei Hulin, un bărbat mânios, recon dus de Anetta, ale cărei mâini tremurau în timp ce ținea lampa. În prag el se mai întoarse încă odată, mormăi câteva înjurături, arătă pumnii, se repezi în stradă după ce trânti poarta pe care camerista o închise cu grijă.

Nemișcat, Fagan stătea pe scară, martor mut al acestei scene, și se întreba ce era de făcut, când deodată se dete repede jos de pe scară și ajunsese în fața salonului d-nei Hulin, care cu ochi pierduți, cu părul despletit tremura încă de spaimă, luminată doar de focul căminului:

— Intră, intră spusese ea cu mâinile întinse. Măinele ei erau reci și tremurau.

El îngână: «Ai strigat și am venit».

Și ea adăogă cu o voce slabă: „O! mi-a fost frică”. Fără s'o stânjenească cu vre-o întrebare indiscretă se mulțumi să întrebe numai de starea lui Maurice.

— Doarme, doarme drăguțul de el... Din fericire nu s'a deșteptat. I-au dat atâta cloroform!

— Atunci operația a reușit?

— Da, a reușit de minune.

Anetta intră inundând salonul cu lumina voioasă a lămpii:

— Nu e nici un pericol să se mai întoarcă, am închis bine ușile. Apoi zărind pe vecinul lor: „Uite d-nul de Fagan... O! atunci n'avem de ce să ne temem“.

După ce plecă, Paulina Hulin apropiă fotoliul ei de mäsută, făcu semn lui Fagan să se așeze în partea cealaltă și revenindu-și din nou în fire, își orândui părul și faldurile capotului:

— N'ai să ghicești niciodată cine este bărbatul... da, bărbatul care a plecat de aici...

— Presupun că e bărbatul d-tale.

— Ce, știi?

— Mi-ar fi plăcut mai mult să aflu lucrul acesta de la d-ta.

— Ascultă-mă spuse ea.

Și în acelaș loc, în timp ce afară se auzea lătratul câinilor și din când în când trecerea bruscă a unui tren, — în salonașul acesta în care el îi povestise căsnicia-i tristă, Fagan ascultă povestea ei jalnică:

Se căsătorise la Havre, acum zece ani, cu un ofițer de marină, după patru ani deabea, trebui să se despartă; și câtă răbdare îi trebuise încă pentru a putea sta cu el în acești patru ani! Nu era rău, nici stricat, nici nu era cartofor ca atâția alții cari duceau ca și el viața aceasta grea de marinar, dar era atât de gelos, atât de brutal! Avea crize zilnice pe eare nimic nu putea să le prevină sau să le atenuieze. La bal, dacă dansa, urmă

o scenă la întoarcere și ce scenă! Și tot astfel pentru toaleta ei, cu toate astea veșnic controlată de el, la plecare, pentru ținuta ei, pentru felul ei de a valsa, de a saluta...

Dacă nu dansa, urma o altă ceartă. Spunea că avea aerul lui Bartholo¹⁾, aer pe care soția lui i-l imprumuta, pentru ca să râdă lumea de el.

Ah! sărmana femeie, cu ce groază vedea venind șerbările aceastea oficiale, la care bărbatul ei o târă! Și supravegherea aceasta nu era exercitată numai în societate. Ziua trebuia să dea socoteală de toate vizitele pe care le făcuse, și în ordine exactă, cu amănunte, și numele tuturor oamenilor pe cari îi întâlnise. Controlul acesta o urmărea până în intimitățile cele mai ascunse ale ființei sale. „La ce te gândești? Repede răspunde-mi“, până și somnul ei era controlat. Trebuia să-i spună toate visele și dacă el nu figură într'unul din aceste vise, urma o scenă penibilă, ea neputând să mintă.

În timpul acestor patru ani cât trăise cu el, nu-și aducea aminte o singură noapte pe care să n'o fi petrecut-o în lacrimi, în care el să nu strige și să injure. După ce îi treceau însă aceste de violență, se târă la picioarele ei, plângea, cerându-i iertare.

L'am iertat patru ani de-a rândul și poate că din milă, din demnitate, sau de rușine și chiar pentru copilul nostru, ași mai fi răbdat încă; dar într'o seară — aici glasul ei se schimbă deodată devenind mai aspru, — într'o seară, ticălosul, cuprins din nou de un acces de mânie începu să se îndoiască dacă într'adevăr Maurice era fiul lui. Mi-a luat atunci copilul din brațe și l'a trântit pe jos... Ah! sărmanul meu copil...

1) Tipul tutorelui gelos creiat de Beaumarchais, în comedia sa „Le barbier de Séville“. (N. T.).

Din ziua aceia, putu să se roage, să plângă, să amenințe, să se omoare, să măucidă, am încetat să mai fiu soția lui; am cerut despărțirea și am obținut-o. Părăsind numai decât orașul Havre împreună cu copilul meu, am venit aci la Paris, lângă mama mea, văduvă, care locuia de câți va ani în casa asta. Pentru a-i face pe plac și urmând sfatul ei, m'am dat drept văduvă în cartierul acesta. Vechia societate pariziană nu prea privește cu ochi buni femeia care e divorțată; cu atât mai mult cu cât nimic nu indică, -- afară doar de cazul când se fac cercetări, -- în profitul cui a fost pronunțat divorțul. În ochii scumpei mele mame, precauțiunea aceasta mi-ar sluji mai ales când nu va mai fi cu mine, când voi rămâne singură. Și trebuie să spun că într'adevăr pseudo-văduvia mea mi-a fost folositoare în multe împrejurări ale vieții.

Fagan clătină ușor capul ca pentru a protesta, și porni deadreptul la chestiunea care îl necăjea :

— N'ai profitat deci de beneficiile pe cari ți-le acorda legea, de vreme ce soțul d-tale a venit acasă.

— A venit azi pentru prima oară, răspunse d-na Hulin cu privirea ei clară și sinceră... Anetta îi scrie regulat de anul nou spunându-i ce mai facem; dar nici odată până azi dimineată nu ne-am mai revăzut... Și l'am chemat, nu din pricina unei anumite clauze a despărțirii noastre. Da, consilierul de Malville...

— Malville? Wagnerianul soției mele?

— Da, era, pe atunci președinte la tribunalul meu. Și cu toate că a pronunțat despărțirea în favoarea mea, — cum ar fi putut să procedeze altfel, — rezervă tatălui dreptul să se ocupe de învă-

țătura copilului dela vârsta de zece ani, până la sfârșitul studiilor lui. Maurice va împlini în curând zece ani; și la gândul că-l voi perde, că tatăl lui îl va duce departe să-l interneze într'un liceu, mi se rupe inima... Și el, săracul băețuș foarte trist, se teme să nu fie luat de aci. Am chemat pe bărbatul meu, cu speranța că îi va fi milă de sărmanul martir, și mă va lăsa să-l îngrijesc chiar peste răstimpul acordat de lege. Mai întâi am crezut că am reușit, când am văzut emoția lui azi dimineată, deabia îndrăsnind să sărute copilul pe jumătate mort și care dormea un somn adânc din pricina cloroformului... Seara s'a întors acasă, dorea să petreacă noaptea în salon, să vegheze pe Maurice, spunea el, în cazul când voi fi prea oboșită. Vorbea într'un chip atât de blând, jură că-mi va lăsa pe fiul meu cât timp voi voi... era un glas de tată... Și l'am crezut... i-am așternut patul aci, privește... Și de odată iată că ticălosul voia... Și fără refuzul meu, fără împotrivirea mea furioasă...

— Lașul! strigă de Fagan învinețit de ură. Dar indignarea ei îl liniște.

— Ah! am simțit că mă năpădește iarăși ura mea din trecut și, nu știu cu ce putere am putut să-l resping, să-l gonesc, amenințându-l că voi chema toată casa în ajutor. Jur pe tot ce am mai scump că omul ăsta nu se va mai apropia nici odată de mine și de copilul meu.

— Intr'ucât te privește pe d-ta legea îți dă dreptul, dar în ceiace privește copilul?

— Mai sunt trei luni până ce copilul va împlini zece ani... dacă în trei luni nu se va face complet bine, cred că am să obțin o amânare din partea tribunalului. Dacă din potrivă e vindecat

sau, dacă tatăl va recurge la sfaturile lui Malville, iau copilul și fug cu el la capătul pământului.

O tăcere prelungă plină de emoție, urmă după amenințarea aceasta de fugă și de despărțire. Deodată Régis de Fagan, spuse:

— În fond de ce n'ai divorțat? Nimic n'o să fie mai ușor, de vreme ce tribunalul s'a pronunțat acum câțva timp în favoarea d-tale.

— Și ce-aș câștiga?

Deveni foarte palid.

— Ai câștiga că ai putea să te măriți încă o dată, și, să găsești bărbatul care te-ar iubi, un apărător pentru d-ta și pentru fiul d-tale.

— Să mă mărit din nou. O! cred că am dobândit destulă experiență în ceea ce privește căsătoria... și apoi familia mea e foarte religioasă... mama spunea că divorțul este o fără de lege, și eu însă-mi împărtășesc ideile ei!...

Deodată se întrerupse. Dar pe nevasta d-tale ai văzut-o? Uitasem să te întreb de dânsa.

— Am văzut-o.

— Fără nici o emoție?

— Fără nici o emoție. O veche metresă întâlnită din întâmplare la un colț de stradă.

— Iată ceea ce a făcut divorțul din căsătorie, îngână Pauline Hulin, aflând cu o plăcere nemărturisită că Régis văzuse fără nici o emoție pe soția lui. — Dar ești sigur urmă ea, că pe dânsa n'ai impresionat-o? Tot aceleași proiecte le are și acum?

— Da! Și cum am dobândit siguranța că fiicele mele nu vor părăsi Parisul, sunt încântat de căsătoria asta care depărtează și mai mult pe femeia aceasta de mine, făcând astfel cu neputință orice apropiere. Și uitate, întrucât poziția mea este mai

bună decât a d-tale, căci închipuește-ți că ai fi divorțat, Hulin ar putea să se recăsătorească, să-și refacă un cămin. Și atunci v'ar lăsa pe amândoi în pace.

— Da, ai dreptate spuse ea îngândurată, ai dreptate... dar n'am să divorțez niciodată, mi-e cu neputință, mi-e cu neputință.

v

De vre o câte-va zile afișele teatrului Vaudeville anunțau pe curând piesa lui Fagan. Pretutindenea se vorbea de evenimentul acesta, iar pe masa autorului la modă plouau cererile de bilete pentru premieră, cereri nenumărate, imposibile de satisfăcut.

Intr'o Duminică, pe când fetele lui veniră să-l vadă, le arătă corespondența vastă a solicitorilor.

— Știi, tată, spuse Nina repede, mama ar dori o lojă pentru repetiția generală.

— Cu plăcere, răspuse Fagan, cu fața întunecată deodată, ca în fiecă dată când vorbeau de mama lor. Cu o condiție însă, vreau ca în seara aceea să vă am lângă mine.

Rose, care era o fată foarte bună, fu cât p'aci să răspundă: nimic mai simplu... dar se opri la o ochire pe care i-o aruncă sora sa. În acelaș timp Ninetta obiectă:

— Dar, dragă tată, nu te gândești că în timpul repetiției vei fi chemat pe scenă, în culise, și noi vom rămâne singure atunci...

— M'am gândit răspuse Fagan, o să luăm pe d-na Hulin.

— D-na Hulin, niciodată.

În picioare, aproape înăbușită, Rose, blânda și frumoasa Rose, se înroșise de mânie... Nu, pen-

tru nimic în lume nu s'ar arăta în public cu persoana aceasta.

Tatăl nu se supără, și își reținu cu greu un zâmbet, căci își recunoștea sângele și rasa în fiica lui.

— Persoana aceasta, cum îi spui tu, draga mea, este o femeie demnă de respect, și nu știi de cine și în ce scop ai fost ațâțată împotriva ei. De altfel, cum poți să crezi tu, scumpa mea fetiță, că tatăl tău ți-ar da, în public sau nu, drept tovarășe o femeie care n'ar fi cinstea însăși.

Rose nu se înduplecă: — Poți să-mi spui ce vrei; dar mi-ar plăcea mai mult, atât mie cât și surorii mele, să ne lipsim de repetiția asta, decât să luăm parte împreună.

N'o lăsă să termine:

— Ne-am înțeles, dragele mele, repetiția mea se va lipsi de prezența voastră. Și neavând nici un motiv ca să invit pe viitoarea d-na La Postrolle, vă rog s'o înștiințați să nu se mai bizuiască pe o lojă.

Era necăjit mai ales pe mama lor, care, — înștiințată de Nina, ai cărei ochi observatori notau mereu cu grijă în fiecare dată progresele intimității lui Fagan cu vecina lui, — găsea în purtarea sotelului ei un nou aliment de ceartă și-l chinuia astfel muștrându-l prin ajutorul fetelor.

Cum micul Maurice era oprit să facă cea mai mică mișcare, mama lui îl târă într'un cărucior — și Fagan, îl preumbla și el adesea ori, sau îl ducea în brațe cu grijă prin grădina casei. Când Ninetta descria scenele acestea intime, mama care cunoștea gelozia fetelor, se întorcea către guvernanta, vecinica-i confidentă, și-i spunea cu glas tare pentru a fi auzită: — Vei vedea că va adopta pe copilul acesta și nu va lăsa sărmanelor mele copile decât ceace nu va putea să le ia.

Din clipa aceea, domnișoara Ninetta, care cu toată tinerețea ei era foarte interesată, începu să urască pe micul Maurice, și într'un chip atât de vădit, încât sărmanul copil nu mai îndrăznea s'o roage să se joace cu el, și nici măcar să ridice ochii spre fereastra de unde o pâdea altădată. Cu Rose, pe care însă chestiunile de interes nu prea o preocupau, mama ei întrebuițea alte procedee; pătimașă, cu toată firea ei molatică și mai ales foarte geloasă, ea se mânia la gândul că o străină ocupă atâta loc în inima tatălui ei. Un lucru îi plăcea cu toate astea, la d-na Hulin, partea ei religioasă care o împiedică să divorțeze, deși era foarte nefericită în căsnicia ei. Tânăra fată păstrând din șederea-i la călugărițe un fond de religiositate, găsea lucrul acesta foarte frumos și-l spunea mamei sale.

— Nostimă mai ești, râdea d-na Ravaut, și tot astfel și guvernanta, o englezoaică protestantă... Cunoaștem foarte bine pe sfințele acestea... Religia lor le împiedică să divorțeze, dar nu le împiedică să săvârșească alte lucruri.

Ori, domnișoara Rose, parisiană modernă, cunoștea prea bine subînțeleșurile și avea convingerea că Pauline Hulin eră amanta tatălui ei, de unde indignarea-i de a stă cu ea în aceeași lojă.

Fu încă o duminică tristă, una din aceste duminici pe care tatăl le socotea mai dinainte vesele, și în care aducea tot felul de lucruri bune din toate colțurile Parisului, și în care înpodobeă cu flori masa fetelor lui, ce-l cunoșteau atât de puțin.

De data asta eră supărat însă pe ele, și ura lui atât de neobicinuită părea că justifică întrucâtva calomniile d-nei Ravaut. Și fetele se gândeau a-

cuma la puterea vecinei tatălui lor, care pusese stăpânire pe el în așa scurtă vreme, el care de obicei era atât de supus. Iar el privea îndurerat frumoasele toalete care încadrau niște fețe posomorâte și supărate, și-și aducea aminte numeroasele-i jertfe, mai ales cea din urmă, surplusul bănesc pe care-l dase fără nici o discuție. În clipa aceea se auzi scârțâitul căruciorului pe nisip și glasul blând al Paulinei Hulin, femeia aceea blândă și cum se cade față de care fetele lui se arătau așa de crude.

Pentru întâia oară dela instituirea vizitelor din două în două duminici, Régis și copiii lui neștiind cum să petreacă ziua împreună, Antyme reconduse pe Rose și pe Ninette în trăsură, cu mult înainte de ora hotărâtă.

— Imi dai voe să iau masa cu d-ta ? întrebă sărmanul tată pe d-na Hulin ; și când povesti pricina certei cu fiicele lui în loc de mulțumiri nu primi de cât mustrări :

— Cum poți să fii supărat pe biete fete că sunt geloase de prietenia d-tale față de Maurice și de mine ? Nimic nu este mai firesc cu toate astea dragul meu .. Mai întâi de toate n'am să mă duc la repetiția d-tale... Pot oare să părăsesc pe micul meu bolnav ? Oricât de devotată ar fi Anetta, ași putea eu oare să-i încredințez copilul pentru o seară întreagă ? Și apoi sunt așa de tristă cum nu-ți poți închipui. Gândește-te că ași dori aproape ca bietul meu copil să rămână înfirm... E îngrozitor!.. Dar dacă se vindecă, o să vie tatăl lui să mi-l ia... Și, d-ta vrei să mă duc la teatru să încerc să mă distrez ? O ! nu, ia-ți fetele cu d-ta și când te vei întoarce seara acasă să-mi spui și mie dacă ești satisfăcut, dacă piesa a reușit. Iți făgăduesc să te aștept.

Cum totul ce spunea dânsa era sincer, și pornea din lăuntrul ființei, cu puterea liniștită, de nerezistat a unui val, prietenul ei crezu într'ânsa și îi dădu ascultare.

În seara repetiției generale, în vreme ce d-na Ravaut, însoțită de logodnicul ei La Posterolle se instala într'o avant scenă, autorul piesei se afla într'o lojă împreună cu cele două fete ale lui însoțite de guvernanta lor. Sala avea o înfățișare fantomatică, în semi-întunericul acela în care se putea vedea câteva grupuri de umbre ce șopteau, — critici, prieteni ai autorului sau ai direcțiunii, modiste și croitorese.

— Cred că merge, îngână de Fagan înaintând palid între cele două fete ale lui strălucitoare de bucurie. Părea atât de emoționat de parcă ar fi asistat la prima lui piesă.

— Cum să nu meargă!.. dar ascultă, răspunse Ninetta, fără să se întrerupă să aplaude actul acesta al doilea pe care lumea toată din sală îl ovaționa frenetic, Rose era înduioșată până la lacrimi, și sus în loja ei, d-na Ravaut fără să-i pese într'u nimic de situația ei delicată, aplaudă și ea, spunând din când în când: Ah! foarte bine, foarte draguț! aruncă apoi artiștilor câte un zâmbet de aprobare ca și cum ar fi fost încă soția autorului.

Soția unui autor dramatic într'o seară de succes, iată un lucru care măgulește vanitatea unei femei! Firește că viitorul ei soț nu i va procura nici odată satisfacția asta și tot așa nici fetelor lui. Astfel se gândea Regis și nimic n'ar fi lipsit triumfului său, dacă ar fi zărit în umbra lojei, zâmbetul liniștit și dulce al Paulinei Hulin.

După actul al treilea, piesa care avea în total patru, obținu un succes și mai mare. Fagan îmbătat de bucuria succeselor de care oamenii nu se plictisesc nici când, voi să facă și pe fetele lui să participe la triumful acesta pentru a le produce o bucurie neuitată; și deschizând larg ușa lojei, primii în fața lor, prietenii, solicitatorii, directorii de provincie, impresarii, corespondenții străini, cari se grăbeau să traducă și să transporte pe scene îndepărtate noua operă a autorului aclamat. Din când în când soseau pentru fetele lui, cutii cu bomboane, flori, iar mâinile se întindeau, felicitările curgeau, în vreme ce Rose și Ninette, cu desăvârșire zăpăcite de succesul tatălui, aveau și ele o parte la omagiile acestea.

Și ambele erau așa de frumoase în loja lor, cu o grație cu totul diferită, cea mai mică cu ochii zâmbitori și neastâmpărați, cu fața trandafirie, cea mare, lenevoasă cu tenul mat ca o adevărată creolă.

— Fiicele mele, spunea Regis cu mândrie.

Și în fața acestor două pariziene îmbrăcate și pieptănate de minune, toți oamenii aceștia cari aveau fericirea să le facă cunoștința, își spuneau între ei cu invidie: „Cum să n'aibă ncroc cu asemenea talismane.“

Deodată, grupul entusiast în jurul triumfătorului autor se dădu la o parte în fața unei toalete elegante de efect. Era doamna Ravaut, care sosea cu mâna întinsă spre Regis și după ce i-o strînse bărbătește exclamă: „Foarte bine, scumpul meu Fagan, foarte bine. Aruncă apoi un zâmbet radios fetelor ei și plecă, lăsând în urma ei o oarecare mirare, după actul ei atât de neprevăzut și judecat în chip diferit de toată lumea. Unii vedeau în gestul acesta un entuziasm nereflectat, dragos-

tea artei ce învingea toate convențiile; alții, și printre aceștia era și Regis, vedeau într'ânsa specia aceia de mondenă, care cu orice preț voia să joace un rol în orice piesă, dintr'un simțământ de reclamă.

„Foarte bine, scumpul meu Fagan, foarte bine...? El însu-și începu să râdă, după ce însoți pe fețele lui până la o trăsură și se întoarse pe jos spre casa lui depărtată pentru a-și potoli frigurile și nervii, în noaptea aceia rece și senină de iarnă.

Prin mintea lui, treceau acum o sumedenie de amintiri. Se vedea întorcându-se acasă cu soția lui în anumite seri când piesa lui nu reușise și își amintea de zâmbetul crud cu care dânsa își bătea joc atunci de opera lui și de el...

Și gesturile-i disprețuitoare pentru speranța pe care o mai păstra încă. Pe urmă, dimineața când soseau ziarele, cum știa să aleagă în grămada lor tocmai pe acelea care conțineau pasagiul jignitoare.

A! ce tovarășe rea a vieții lui mai fusese ea. Iar azi zadarnic îl aplaudă pe scumpul ei Fagan care se simțea atât de mulțumit că se întorcea singur acasă, liber și independent. Și mai era vesel gândindu-se la necazul pe care trebuia să-l resimtă ea, dându-și seama de succesul lui puternic și de câștigul ce avea să obțină de pe urma acestei lucrări.

Câte-va săptămâni după reprezentarea piesei la Vaudeville, pe când numele autorului se mai afla încă pe așișe, și tot ast-fel portretul lui în vitrine, ziarele anunțară căsătoria d-lui La Posterolle, cu d-na Ravaut. Martorii bărbatului erau doi miniștrii, iar ai soției doi academicieni dintre cari unul asistase cu vre-o optsprezece ani mai înainte la

prima ei căsătorie. O lume foarte aleasă și foarte elegantă asista la această ceremonie, după care noii cununăți primiră vizite în apartamentul lor din strada Laffite.

— „Spune drept, zise d-na Hulin chiriașului ei care veni în vizită la ea în seara aceea, ceea ce s'a petrecut azi nu te-a întristat oarecum? El îi jură că nu, apoi cu o voce caldă: „Ah! cum ași vrea să te văd și pe d-ta liberă. Știu bine că n'am încă pe fetele mele lângă mine, dar poți să fi încredințată că d-na La Posterolle va fi mai puțin aspră în privința vizitei copiilor la mine, de cât fosta d-nă Ravaut, și ai să-i vezi că ele or să vină mai des pe la mine... Divorțul, vezi d-ta, nu există altă soluție decât divorțul“.

Dar ea dădea din cap cu un zâmbet trist.

Faptele păreau că-i dau dreptate lui Régis. Rose și Ninette veneau mai des în bulevardul Beauséjour și nu veneau numai din două în două duminici. Când fata cea mare, când cea mică însoțite de guvernanta lor, veneau pe neașteptate, unde ședeau o oră sau două; și dacă Rose urma să fie supărată pe vecinii tatălui ei, Ninetta era cea dintâi acuma care voia să se scobare în grădină și să se joace cu micul Maurice, care nu mai avea trebuință de cârje.

— Curios, spunea naivul acela de Antyme, servitoarei d-nei Hulin, nimenea n'ar putea să-mi scoată din gând că fosta soție a domnului, spi-onează prin ajutorul fetelor dumneaei pe stăpâna d-tale.

Pentru a observa lucrul acesta nu trebuia cine știe ce mare fineță. Dar Régis de Fagan, observator profund și subtil, punea de altfel ca mulți din confracții lui calitățile acestea în opera lui, ne-

păstrând nimic din ele în viața-i de toate zilele. Deci nu observa supravegherea exercitată asupra lui și a Paulinei Hulin, despre relațiunile lor de prietenie; supravegherea ce avea un scop pe care era să-l vadă mai târziu.

Intr'o dimineață, pe când se așeză la biroul lui să lucreze, văzu intrând pe Ninetta, cu voaleta strânsă pe față, cu năsucul ei drăgălaș înroșit de frig, cu o mână în buzunarul mantalei și cu cealaltă agitându-și geanta; și în întreaga ei înfățișare avea ceva hotărît și viclean ce o îmbătrânea și accentuă încă asemănarea cu mama sa. Aruncă îndată o privire în jurul ei, apoi văzând că erau singuri începu:

— Ni se întâmplă un lucru foarte neplăcut, dragă tată. Inchipuește-ți că vărul, — așa îi spunea și acuma lui La Posterolle, — a fost numit prefect în Corsica.

— Și primește? strigă de Fagan, care cu un gest violent aruncă fotoliul la doi metri de masa lui de lucru. Pălăriuța cu pene scumpe a fetei se înclină făcu semn că «da», că vărul primea.

— Dar mama voastră consimte? Nu-și mai aduce aminte de condițiunile noastre?

— O! demnitatea și seriozitatea Ninettei pentru a răspunde: „mama noastră a trebuit să se sacrifice pentru viitorul soțului său. Ajaccio nu e decât o prefectură de clasa doua, dar trece drept de-a întâia, din pricina vărului. La vârsta lui e o poziție minunată.

Domnișoara Ninette, făcea să fie pictată așa cum ședea pe un scăunel jos, în timp ce privea covorul, și-și ridică ochii cercetători pentru a judeca mai bine efectul cuvintelor ei.

Fagan pricepu îndată că mama ei o trimise pe

ea în locul celei mari care era prea blândă prea firească, pentru a obține de la el un lucru foarte însemnat; și deodată în fața acestei fetițe răutăcioase, simți că-l năpădește mânia de par'că s'ar fi aflat înaintea fostei lui soții.

— Prea puțin mă preocupă faptul că d-na La Posterolle și-ar urmă sau nu bărbatul până la capătul pământului. Dar mi-a făgăduit, mi-a jurat că voi nu veți părăsi niciodată Parisul. De altfel, nici când nu veți obține dela mine voia să plecați.

Și cu o lovitură strașnică dată pe masa-i de lucru își accentuă voința neclintită.

Foarte liniștită domnișoara Ninette îi spuse că mama ei, departe de a le lua cu dânsa, le prevenise din potrivă, atât pe ea cât și pe sora ei, că le va internă din nou la călugărițe, de unde vor eși din două în două duminici.

— Numai că vezi tu, dragă tată, — și aici și-creta față clipi din ochi. — gândul să părăsim amândouă pe mama, ne întristează foarte mult; și de aceea te rugăm să lași pe una din noi cu dânsa, fie eu, pe care vrei tu în sfârșit, cu atât mai mult cu cât vărul n'o să stea mult la Ajaccio; chiar ministrul i-a promis lucrul acesta...

Glăsciorul subțire al Ninettei nu se mai oprea și Régis cu ochii închiși se vedea cu zece ani mai tânăr, discutând cu d-na de Fagan, învins dinainte de volubilitatea neobosită și încăpățanată a soției sale.

— Am să văd, am să mă mai gândesc, spuse el sculându-se de pe scaun.

— Dar vezi, nu-ți amână prea mult hotărârea; numirea vărului va apare peste trei zile în *Monitorul Oficial*.

— Ei bine, draga mea, mâine dimineață, sora ta și cu tine, veți avea răspunsul meu.

VI

La Posterolle, stabilit în Corsica de vre-o trei luni, trecea drept unul din cei mai buni prefecți pe cari guvernul republicei îi trimisese la Ajaccio și reputația asta excelentă, o datoră nu atât calităților lui administrative, cât deliciosului trio de pariziene, soția și cele două fete ale ei, instalate cu cânsul la prefectură. Zâmbetul frumos al acestor femei, vecinic împreună, de o eleganță rară, vrăjise întregul oraș. Pentru a le vedea trecând, toate țigancele eșiau în poartă, neslăbindu-le o clipă din ochi, robite de farmec. Popoarele acestea meridionale simt atât de adânc frumusețea. În afară de asta prefectul primea foarte multă lume, iar recepțiile lui de sâmbătă, la strălucirea căroră contribuia prezența escadrei în port, mai aveau daruri să trezească la o viață mai modernă societatea îndestul de casnică din Ajaccio, să aducă invitații din vilele vecine, Bonifacio, Porto Vechio, Sartene, să însuflețească hotelurile, să dea de lucru croitoreselor și florăreselor și în acelaș timp să împrăștie și să facă să fie iubit, până în cele mai îndepărtate unghiuri ale insulei, numele continental și nou încă al familiei La Posterolle.

Într'o sâmbătă seară, într'una din aceste seri de iarnă corsicane, asemuitoare cu o zi de Mai dela noi, la ora în care grădina prefecturei era luminată cu lampioane multicolore, în mijlocul miresmei de portocali și de magniola, domnișoara Rose înaltă și palidă în rochia-i albă de bal, alergă de colo până colo în căutarea doamnei La Posterolle. O găsi în sfârșit în salonaș în mijlocul invitațiilor cari tocmai isprăveau de luat cafeaua și

o chemă cu un semn ușor : „Citește îi spuse ea, întinzându-i repede o scrisoare deschisă, al cărei scris făcu să treacă un fior pe albeața umerilor decoltate ale d-nei La Posterolle.

Incet de tot, în vreme ce citea, mama întrebă : „A sosit acum ?“

— Da, a adus-o un comisionar și așteaptă a-fară răspunsul.

Prefăcându-se foarte liniștită, mama urmă să citească, făcându-și vânt cu evantaiul ; scrisoarea era foarte scurtă :

„Aștept la hotel de France, în piața Diamantului, ca fiicele mele să vină să îmbrățișeze pe tatăl lor.

Dacă nu le văd până într'o jumătate de oră, am să mă duc eu însu-mi la prefectură să le iau.

Regis de Fagan“.

Cu vocea stinsă doamna La Posterolle întrebă : „Ce e de făcut“ în vreme ce Rose îngână : „Sărmanul tată“.

— Ce-l tot plângi, zise mama pe un ton de ură adâncă, ce-l făcu pe La Posterolle să se oprească deodată, în timp ce eșia din salon într'u întâmpinarea amiralului. Citi biletul deasupra umerilor soției lui, și păstrându-și sângele lui rece, deși era oarecum enervat, lucru ce-l trădau doară degetele-i subțiri și lungi cu care își lovea neconținut fața, comandă cu vocea răgușită : Spune-i guvernantei să le conducă neîntârziat și cât mai discret cu putință. Ceeace au să-i spună, o știi tot atât de bine ca și mine ; prezența d-lui de Fagan la Ajaccio, ne face situația de nesuferit.

Pe când isprăvea de spus cuvintele acestea, amiralul apăru pe peronul grădinei cu pălăria-i brodată și cu galoanele-i de aur ce străluceau, în timp ce La Posterolle fugi repede întru întâmpinarea lui :

— Ah! domnule amiral... Și frazele lui alese de om purtat prin lume fură înăbușite deodată de fanfara vasului *Redoutable* care începu să cânte Marsilieza, cu un zgomot asurzitor. În curând balul începu și în vreme ce prin saloanele orbitoare de lumini, perechile dansau în ritmul muzicii care se pierdea ușor în mijlocul tufișelor umbrite și parfumate ale grădinei, domnișoarele de Fagan, cu o mantie sumbră pe toaletele lor deschise de bal, porniră pe furiș însoțite de guvernanta lor, de-a-lungul caselor înalte și negre din piața Diamantului, care își merita bine numele în seara aceea, sub lumina strălucitoare a lunei și rășfrângerea metalică și mișcătoare a mării ce se întindea departe în zare

Cum se resemnase oare Régis de Fagan să lase pe fetele lui să plece? Și de ce amândouă când nu i se cerea de cât una? Fapta aceasta se datoră unui sfat al d-nei Hulin, după vizita Ninettei. Presupune, îi spunea ea, că lași pe una din fetele d-tale, după cum ți se cere, la călugărițe, departe de sora și mama ei, având ca singură distracție, două duminici pe lună în care să vie să te vadă. Fiica d-tale se va crede o victimă și te va considera drept călăul ei. Nu, de vreme ce fosta d-tale soție, părăsește Parisul, în ciuda tuturor făgăduelilor pe care ți le-a făcut, luându-ți fie pe Rose fie pe Ninetta, cred că ar fi mai bine să-i lași ambele fete. Rămâi pentru copii d-tale, acela care suferă departe de ele, păstrează avantajile despărțirii, mirajul absenței. Dragostea lor pentru d-ta va crește; și doamna La Posterolle cochetă și frumoasă cum e și având un bărbat mai tânăr ca ea, va fi cea dintâi care o să te roage s'o scapi de prezența copiilor și tot astfel și fetele d-tale vor voi să se întoarcă din nou la d-ta.

În urma acestui sfat, fetele plecară, făgăduind fiecare să scrie odată pe săptămână. La început scrisorile sosiră foarte regulat, dragăstoase, aducând în același timp cu ele, cronică amănunțită a serbărilor la care Rose și Ninetta luau parte, sosirea escadrei, vizita vasului *Redoutable*. Adevărate bucați de stil pe care tatăl fericit le arăta pretutindeni, la club, în foyerele teatrelor. În urmă Ninetta singură scria, Rose însoțea atunci pe tatăl lor vitreg la vre-o inspecție; în săptămâna următoare nu mai sosi nici o scrisoare, ci o simplă telegramă anunțând că Ninetta își scrântise un picior vizitând un cuirasat. O lună întreagă urmă o tăcere îndelungată, apoi, un simplu bilet al guvernantei care spunea că Nina făcea o călătorie în Sardinia și că Rose era bolnavă de friguri. În urmă tatăl se supără, amenințând că va părăsi Parisul dacă ele nu îi vor mai scrie; și cum nu i se răspunse, sosise aci, tremurând de mânie cu pumnii încheștați, având în minte tot felul de gânduri de răzbunare, dacă fiicele lui nu vor sosi la orele zece precis.

— „Bună seară, dragă tată...”

— Ah! scumpele mele, cât sunt de fericit!

Și bietul om, cu brațele deschise, învins, își strângea copiii la piept, îi îmbrățișă cu ochii plini de lacrimi. Scumpele lui fete, le avea acuma lângă el, le strângea la piept. La ce să se mai plângă, la ce să le mai facă muștrări?... Au doară atâtea scuze: „Dacă ai știi?... — „Nu-ți poți închipui“... — „Întreabă pe Rose... — „Ninetta poate să-ți spună“... Amândouă îl luară de câte un braț și în mijlocul lor, se lăsă să fie dus, afară din oraș, pe o stâncă mare și pustie, brăzdată deoparte de marea ce strălucea în zare și de cealaltă parte de niște grădini, vile și câteva morminte albe orân-

duite în mod egal pe panta sumbră a colinelor. Indărățul lor se aude pasul bărbătesc al guvernantei, care stă la o anumită distanță pentru a nu pierde nici o iotă din ceiace vorbește tatăl cu copii. Acuma, Ninetta îl ceartă ușor de imprudența pe care a săvârșit-o, sosind aici pe neașteptate. Ce scandal, când se va afla prezența în oraș a primului bărbat al soției domnului prefect. „Gândește-te, dragă tată, uite ce grea situație îi faci mamei“. Accentul Ninettei, — n'a împlinit încă cincisprezece ani, — are atâta autoritate, mâna ei strânge cu atâta putere brațul tatălui, că acesta începe să se simtă vinovat. «Și pentru noi, pentru sora mea și pentru mine», urmează șireata fată, devenind tot mai îndrăzneată pe măsură ce tatăl devine tot mai sfios, — „ce atitudine imposibilă! Nimenea aici, sau aproape nimeni, nu știa adevărul. Toți credeau că mama lor era văduvă și ele orfane“. Fagan vrea să protesteze; perspectiva asta de a fi considerat ca dispărut îl jighește și-l întristează. Dar Ninetta are răspuns la toate:

— «Înțelegi că în țara asta, nimenea nu e în curent cu celebritățile noastre teatrale... toți sunt așa de înapoiți, așa că poți să-ți închipui cu ce ochi răi privesc divorțul! Numai lucrul acesta ar putea să împiedice căsătoria Rosei!

De data asta, tatăl se revoltă. Cum? Rose se mărită și el nu știa? Dar fata lui îi strânge iarăși dragăstos mâna și el se potolește iute. Nu e încă măritată. Un domn Remory, substitut la Bastia, îi face curte: e fiul unui președinte al Camerei, din Paris, și e de o familie foarte bună. Căsătoria aceasta îi convine lui La Posterolle, pentru motivul că ea ar pune capăt probabil ostilităților dintre Bastia și Ajaccio, între magistratura și administrația. Totuși nimic nu este încă hotărât și

d-l Remory tatăl, care locuiește la Paris, va încerca în curând un demers oficial pe lângă Fagan, afară doar de cazul când s'ar isca o ruptură din pricina scandalului ce ar rezulta când s'ar afla de prezența lui în Corsica.

— Dar nu va fi nici un scandal, spuse tatăl, mișcat de a simți pe Rose tremurând... «Ce, ți-a și răpit inima, domnul substitut?

Și pe când Rose e gata să plângă, el o liniștește ușor, în vreme ce așezați cu toții pe o stâncă, el în mijlocul lor, guvernanta la câțiva pași în picioare, asemenea unei santinele:

«Ascultați-mă, dragele mele, — și în timp ce vorbește le mângâie încet mânuțele, — recunosc că am fost nesocotit. Dar totul se poate repara. Nimenea nu mă cunoaște încă la hotel de France, — ași putea așa dar să-mi dau alt nume, să stau acolo cinci sau șase zile fără să văd pe nimeni, cu condiția ca în fiecare seară, sub supravegherea guvernantei, să facem o plimbare misterioasă împreună.

— Dar ce ai să te faci peste zi? întrebă Rose mișcată de iubirea aceasta mare fără pic de egoism. Dacă ași sta cel puțin cu tine!

Ninetta adăugă însă repede:

— Nu se poate. Cunoscute cum suntem, ce ar spune lumea dacă ne-ar vedea intrând la hotel?

— Nu, nu, dragele mele, am eu ce face. Am să scriu ceva sau am să mă duc să pescuiesc. Voi fi atât de mulțumit în singurătatea mea, știind că am să vă văd seara și că vom sta de vorbă împreună, în fața acestei minunate priveliști... Ah! dragele mele, ce fericit mă simt acum.

Era adevărat că seara aceasta îi răsplătea cu prisosință toate lunile petrecute în singurătate. Se simțea atât de bine, cu Ninetta pe genunchi cu Rose strâns lipită de pieptul lui, având înaintea

sa marea argintie, marea nesfârșită care se întindea de-a lungul malului zguduită de zgomotul valurilor. În depărtare, în larg, la dreapta se vedea farul insulei Sanguinaires ce împrăștiă o lumină puternică, rând pe rând, verde și roșie. Din grădina Barbicaglia soseau miresme de lămâi și portocali, în timp ce adieri calde înfiorau frunzișul și făceau să cadă fructele coapte de pe arbori.

Deodată câte-și trei tresăriră:

— Ai crede că umblă cineva... Și începură să râdă strângându-se și mai tare unul de altul.

Tatăl înscris cu nu nume fals la hotel de France, își petrecu a doua zi toată după amiaza în odaia lui, de unde nu se dete jos decât pentru a se duce la baie. La poarta acestui stabiliment, foarte puțin frecventat la Ajaccio, ca'n majoritatea orașelor de miazăzi, se pomeni față în față cu un tânăr elegant ce ținea într'o mână un cățeluș lăptos și mic cât un șoarece, iar în cealaltă o umbreluță de mătase.

— Să mă ia dracul dacă nu e de Fagan... He, ce mai faci bătrânule celebru? D ta aici, e ne mai pomenit...

Stânjenit de a se auzi astfel interpelat, el care se ascundea, Fagan îl luă deoparte pe tânărul acesta prost care făcea parte din clubul lui și care jucase chiar un mic rol într'o piesă a sa de salon. De acolo provenea și intimitatea lor, ce dispăcu însă acum lui Régis, care găsea atât de caraghioase expresiile-i pariziene aici și în împrejurările de față.

— Te rog foarte mult, dragă baroane, — tatăl tânărului Rouchouze era baron, iar fiul lui îi lua titlul acesta împreună cu multe alte lucruri, — sunt aici în cel mai strict incognito, și m'ai îndatoră foarte mult...

— Tăcere și discreție, nu e așa scumpule... Ah! uitasem, d-na La Posterolle e... și domnișoarele acelea frumoase... da, da!... Dragul meu te felicit... Fetele d-tale sunt drăguțe ca doi boboci de trandafiri... și dacă dama de pică nu m'ar fi curățat cu desăvârșire, ți-aș fi cerut pe cea mai mică.. E cam tinerică dar mie-mi plac fructele necoapte...

O! privirea aceia de neexprimat pe care tatăl i-o aruncă baronului acela scund, încovoiat, palid, așa de puțin distins, cu un ac de cravată enorm pe lavaliera-i roșie ca sângele și care în ciuda celor treizeci de ani ai lui părea că are cincizeci. Auzi pretenție la el, s'o ia pe Ninetta în căsătorie! Se abțină cu toate astea, având nevoie de discreția lui și-l întrebă ce face în Corsica.

— Să mă mai întremez, dragul meu... în urma unor datorii și acum tata mă forțează să stau aci, cine știe pentru cât timp, în țara asta de tâlhari, cu o sută de lei pe lună pe cari mi-i dă statul, și ceiace mai câștig la club... De, nu prea e ușor să găsești bani aci. Din fericire mi-au rămas câteva giuvaericele dela moartea mamei, apoi am avut norocul să-l iau cu mine pe Firmin care mi-e de mare folos; niciodată nu l'ar lăsa pe stăpânul lui să moară de foame... Vino într'o zi să prânzești cu mine, uite stau în chichineața ceia de colo..., — îi arată cu vârful umbreluței o casă mare italienească, pe malul apei, în port, — am cinci camere la al doilea cu niște tavanuri ca în piața Vendôme. Mă slujește Firmin, de care ți-am vorbit adineaori și o bucătăreasă Serafina. E o femeie foarte frumoasă care are însă bărbat nespus de gelos. Intre noi fie vorba, și aici baronul vorbește în șoaptă, mărturisind în chipul cel mai prostesc cu putință că Serafina îi va acorda în sfârșit fa-

vorurile ei, ba chiar îi acordase una, cea mai prețioasă dintre toate, se lăsase să fie condusă la baie de fericitul ei stăpân și senior care o aștepta.

E de prisos să-ți spun că voi ține la distanță fantoșa asta caraghioasă, scria de Fagan, întorcându-se la hotel, prietenei lui, d-na Hulin pentru a-i comunica pățaniile călătorii sale. Dar cât de mult se iluziona, sărmanul om!

În odaia aceea în care-l închidea voința fiicelor lui, sau mai de grabă a mamei lor, pretinzându-se să nu iasă ziua din casă, o plictiseală adâncă îl năpădi repede, îl împresură răpindu-i orice gând orice posibilitate de a lucra. Se scula târziu, pân-dea la fereastră sosirea unei corăbii sau a unui vapoasă, cu pânzele umflate asemenea unor aripi, citea fără să înțeleagă vre-un cuvânt, deabea dacă mâncă, așteptând cu înfrigurare ora nouă seara, când fetele lui obișnuiau să vină să-l vadă, veșnic în același loc unde se întâlneau pentru prima oară.

De aceia când după trei zile dela întâlnirea lui cu baronul Rouchouze, acesta din urmă veni să-i propună să joace cărți împreună, Fagan amintindu-și de succesele lui la joc de pe vremea când era tânăr, primi cu plăcere; și totuși cât de mult trebuia să se plictisească, pentru ca el, Règis de Fagan, autorul dramatic dela Comedia franceză și dela Vaudeville, să joace acuma cu perdelele lăsate, partide nesfârșite de cărți cu baronul Rouchouze; dar cum n'avea voie să iasă din casă, după ce făcuse mai bine de trei sute de leghe pentru a veni în insula aceasta parfumată și atât de pitorească, trebui să se resemneze, considerând jocul ca o distracție.

Pe la orele șase, Firmin, ras, corect, îmbrăcat

în negru din cap până în picioare, aducea un pahar de apă de Vichy stăpânului său. care nu uită niciodată în vreme ce așeză pe tavă paharul gol, să-i facă un semn discret cu degetul majestosului lacheu: „Dă-mi câțiva napoleoni“,... căci nenorocul nu-l mai părăsea pe baron; se mângâia însă, gândindu-se la onoarea de a fi bătut de un autor celebru și bizuindu-se pe partidele de bacara, mai productive dela clubul unde se ducea în fiecare seară să joace.

Seara de asemenea, Fagan, la brațul fiicelor lui, în decorul magic de care nu se mai sătură privindu-l uită plictiseala grozavă de peste zi. Veșnic sosea cel dintâi, adăpostit sub o stâncă la malul apei. De departe auzea scârțâitul ușor al ghetuțelor pe drum, râsetele lor înăbușite, susurul argintiu al glasului copilelor, desfătate de misterul romantic al întâlnirilor lor.

— O adevărată întâlnire de îndrăgostiți, șoptea Ninetta și Rose: Atunci, — un singur îndrăgostit pentru amândouă...

— Chiar pentru trei... Suntem cu guvernanta. Deodată tatăl se arătă, iar fetele scoteau un strigăt ușor de spaimă, pe urmă se îmbrățișau, povestind fiecare ce a făcut peste zi, vizitele primite și făcute, proba costumelor la croitoreasă, căci ambele trebuiau să ia parte la un mare bal costumat ce avea să aibă loc la prefectură în ultima zi a carnavalului. Ninetta în infantă de Velasquez, cu fusta toată de satin. Rose în nobilă venețiană, în soție de doge.

— Și când mă gândesc că n'am să pot să vă văd, suspina sârmanul Fagan, nevoit să se imbarce peste opt zile, chiar în dimineața serbărei ce avea loc la prefectură. Tare ași vrea să mai stau încă vre-o câteva zile.

Propunea lucrul acesta în chipul cel mai sfios cu putință de oarece își amânase încă odată plecarea. Dar Ninetta, care pentru a asculta de ordinul mamei sale, îl sfătuia cu blândețe să părăsească gândul acesta. La ce i-ar sluji să mai stea, de vreme ce nu putea să vie la bal, nici ele să meargă la el, ca să-i arate costumele lor: „Și apoi dacă s'ar cunoaște vre-odată prezența ta aici, am avea o sumedenie de neplăceri... Trebuie să pleci, dragă tată, președintele Remory trebuie să vină să-ți ceară mâna fiicei tale și doară nu An-thyme...”

— Bine, bine, am să plec, spunea tatăl a cărui voce aspră se înduioșă la contactul unei guri tinere pe mâna lui, — o mulțumire mută din partea fetei mai mari.

Ah! da, ea îl iubea cu adevărat, în chipul cel mai simplu eu putință. Ninetta îl iubea și ea, dar era prea tânără încă, vecinic sub influența mamei și a guvernantei aceleia neîndurate, ce-și da aere de mântuitoare și care din prima zi a intrării ei în casa soților Fagan, se arătase disprețuitoare față de soț, un parizian lenevos și sceptic, lucrând la pierzania sufletelor prin teatrul său. Dragostea Rosei n'a putut fi însă clintită, nici prin calomniile mamei; dânsul simțea puternic dragostea ei și multe părți tainice ale sufletului său nu i le destănuia decât ei.

Astfel într'o seară pe când Ninetta și guvernanta rămăseseră îndărăt, încercă să i vorbească de Paulina Hulin, de nobila și statornica prietenie pe care o găsisese la femeia aceasta: «Ai judecat-o rău, draga mea, dar ai s'o cunoști într'o zi mai bine...» Rose nu răspunse, cu ochii țintîți departe-n zare, absorbită par'că de luminile schimbătoare ale farului, de sclipirea-i strălucitoare.

«Știi, urmă Fagan, că dacă ar fi fost văduvă, cum credeam la început, m'ași fi căsătorit cu ea... Te-ar fi întristat lucrul acesta?»

— O! da, îngână tânăra fată cu o violență stăpânită.

— Și pentru ce?

— O! să simt o nouă femeie între mine și tatăl meu, o altă femeie decât mama, în casă...

— Totuși mama ta s'a recăsătorit... e un alt bărbat decât tatăl tău, la voi acasă în preajma ei.

— Da, dar nu e același lucru... sau cel puțin nu-mi pricinuește același lucru.

Fagan râse pe jumătate supărat:

— Atunci mama ta avea dreptul să se căsătorească iar eu nu? Mă osândești să rămân singur o viață întreagă, în vreme ce tu ai să te căsătorești și tot așa și sora ta... Veți avea cu toate un cămin, afară de mine. Iată o adevărată judecată femeiască.

Rose se strânse de pieptul lui:

— Ce vrei, sunt geloasă pe d-na Hulin, am urât-o din prima zi în care am văzut-o... Da, am urât-o, numai fiindcă-ți era... prietenă. Gândește-te ce o să fie când ai s'o iei de soție.

Eră gata să răspundă: dar Ninetta apropiindu-se, vorbiră de altceva.

VII

Vântul suflă năpraznic pe drumul ce ducea spre insula Sanguinaires; valurile veneau să se sfarme aci, brăzdând cu o spumă albă și deasă drumul negru ca noaptea și încă mai pustiu ca de obicei. Nici o stea nu se zărea pe cer; tumultul mării nevăzute și care gemea, nu se ghicea de cât la lumina farului, suindu-se sau scoborându-se, asemenea unui chibrit uriaș, aruncat pe creasta va-

lurilor și care datorită unei minuni nu s'ar stinge.

— Tu ești tată? întrebă încet, una din fetele lui Régis, auzind un zgomot grăbit de pași.

— Da, dragele mele.

Se miră văzându-le sosite înaintea lui la această întâlnire; punea însă graba lor pe seama dorinței de a stă cu el mai multă vreme împreună, în seara asta din urmă, deoarece plecă a doua zi, la orele unu, cu vaporul *General Sebastiani*.

— Ce vreme urâtă vei avea pentru călătoria ta! spuse Rose înfiorată. Dar sora ei mai mică, nu îngăduia înduioșarea în clipele de față...

— Cine știe... poate până mâine... apoi deodată luă pe tatăl ei de braț:

— Hai să galopăm puțin, cu vântul ăsta nu poți stă pe loc.

Furtuna o îmbătă. Silea pe tatăl și pe sora ei să alerge întocmai ca și ea; pornea cu capul în sus, cu părul în vânt, râdea de valurile care o stropeau; apoi, oprindu-se de odată:— Să nu mergem prea departe Rose, trebuie să ne întoarcem de vreme acasă.

Fagan se neliniștea: «De vreme, și pentru ce mă rog?

— Din pricina piesei pe care o repetăm... în costume... Mâine e premiera noastră.

Un acces de mânie, repede înăbușit îl năpădi de odată, se abținu însă fiindcă voia să lase fetelor o amintire frumoasă de șederea lui cu ele. Îngână numai, nespuse de mâhnit: Nu prea e frumos din partea voastră, tocmai azi în ultima seară.

Rose spuse: Săracul tată! Și Ninetta: «Ascultă, am sosit cu mult înaintea ta, sora mea poate să-ți spună... Te așteptăm de mai bine de două zeci de minute.»

Sora cea mare nu răspunse, pătrunsă de cruzi-

mea și absurditatea acestei tocmești de minute. Căteși trei rămaseră nemișcați, sgribuliți, neștiind ce să spună. Nici odată ca în clipa asta, pe malul acesta pustiu bătut de apele mării, Regis de Fagan nu se simțise mai plictisit de viață, mai obosit de a lupta, de-a depărta pe copii lui de fosta-i soție. Renunță la toate acuma, la ura față de mama lor, la patima lui pentru ele. Inima-i de tată încetase pentru o clipă să mai bată: și fu o minută ucigătoare, groaza și deslipirea supremă a agoniei. O mângăiere a Rosei, care părea că-l ghi-cește, câteva fraze îndemănatice ale Ninettei îl scoaseră din sincopa această morală, a cărei amintire și teamă o păstră mereu de-acum înainte.

— Adevărat să fie, ceace spune Nina? N'ați inventat lucrul acesta pentru a îndulci oare cum bunul nostru rămas?

— Da, e adevărat tată, îi s'a făgăduit domnului Rémory un post de substitut la Versailles. Atunci căsătoria s'ar face la Paris și ași fi deci aproape de tine.

— În afară de asta, adăogă Ninetta, peste puțină vreme vărul va fi numit consilier și ne vom duce să stăm cu toții la Paris... O să ne vedem des... O! dejunurile noastre de duminică... Crezi oare că nu ne-ar face plăcere să le reluăm?

— Ba da... oftă Fagan.

Și neadevărate sau reale, speranțele acestea alinată oarecum tristețea despărțirii și a rămasului bun în noaptea adâncă pe când îmbrățișă pe fețele lui fără să le vadă.

*

Rose spusese adevărul. Când Fagan se imbarcă a doua zi, sub o ploaie fină, pe o vreme cețoasă și rece, marea era enormă; se revărsase peste ză-

gazul portului, acoperit în întregime de valuri și cheiurile inundate în fiecare clipă de talazuri uriașe de apă ce ajungeau până la casele în care mulțimea se refugia alergând și răzând. În răstimpul acesta soseau în port, vapoare pentru a se adăposti, corăbii cu pânze, vapoare, bărci cu pescuitori de mărgean și fel de fel de luntrișoare; toate vasele acestea, unele stricate, fugeau de vremea asta rea, de grozava bătaie a vântului, și a valurilor al căror zgomot se auzea mereu în depărtare, și colo în port se vedea înaintând încet un imens transatlantic care dus de valurile îngroșate părea că plutește în aer...

Când un vapor de talia aceia se întorcea din cale pentru a căuta un adăpost, vasul *General Sebastiani* putea fără rușine să-și amâne plecarea pentru a doua zi; dar pentru a se îndeplini lucrul acesta, vaporul trebuia să nu fie comandat de căpitanul acela negru și slab, cu fața ca de vultur, ce se preumblă cu pași mari și furioși pe punte, ținând strâns în gură o pipă care ea singură făcea mai mult fum de cât coșul vasului, și căruia dacă din întâmplare călătorii îngroziți veneau să-l întrebe ceva, le răspundea doară: „Vie cine-o vrea, plec cu caii mei...” Erau vre-o patruzeci de cai corsicani, pe cari îi ducea la Marsilia; aveau picioarele legate și nechezeau de spaimă pe între-puntea descoperită a vaporului.

Fagan care cunoștea marea pe care o străbătuse de multe ori, se desfăta foarte mult de călătoria asta de goeland; și apoi tristețea lui, durerea de a fi singur, durere care îl frământă neșpus în ziua aceia, îl făcea să-i placă pericolul. Trăia una din acele ore în care cauți aproape pericolul elementului care face moartea mai măreață, impersonală, cufundarea vecinică în umbră într'o

vedenie de apocalips... De aceia, în vreme ce majoritatea pasagerilor înscriși, își amânau plecarea, dânsul se instalează în cabina cea mai frumoasă și pe când clopotul vaporului sună îndepărtat, dus de furtună, se urcă pe punte.

Cheiurile pline de lume, casele vechi și sumbre, zăgazul alb al portului, totul fugea, se făcea din ce în ce mai mic și pe măsură ce înaintau în rădă, talazurile deveneau tot mai mari și tot astfel zgomotul valurilor ce se izbeau de stânci. În curând se înalță pe orizont insula Sanguinaires cu farul ei înalt cu luminele-i schimbătoare; iar colo în depărtare, sub verdeța întunecoasă din Barbicaglia, un drum asemenea unei șuvițe, deșteptă în inima lui Regis amintirea fetelor lui cu care petrecuse atâtea seri frumoase.

Se gândeau ele oare la tatăl lor în clipa asta, sau numai la costumele pentru piesa de seară? Ce frumoasă o să fie Rosa în rochia-i venețiană, și tot astfel fața Ninettei în rochia-i mătăsoasă de infanță. Ce nenorocire de a nu putea întrevedea toate astea dintr'un colț întunecos, tot atât de puțin, tot atât de repede ca și trecătorul care privește femeile, gătite pentru bal, scoborându-se din trăsură și care le admiră în fuga lor pripită la lumina torțelor...

Un val năprasnic întrerupse de-odată visarea lui; apa acoperi podul de sus până jos, aruncă departe băncile și în vreme ce Regis se agăță de rampă, fu trântit cu capul de scară. Un preot, doi ofițeri, și întregul personal al vaporului îl ajutară să se ridice și să se usuce; apoi, după ce ambii ofițeri dădură ordinul să se închidă îndată toate deschizăturile pe unde călătorii se coborau în lantrul vasului, rămaseră cu toții să se uite unul la altul în salonul întunecos și aburit. Mișcarea

elicei încetase. Vaporul pornea legănându-se, în mijlocul unei tăceri care înfiora. Un bucătar mai alb decât scufița-i, întredeschise ușa și clătînându-se pe picioare: Motorul nu mai funcționează. O să se pună pânze corăbii pentru ca să putem să ne întoarcem la Ajaccio.

Situația devenea din ce în ce mai tragică. Marea gema și se frământa, iar caii îmbarcați pe vapor, trântiți pe jos de violența furtunei se săbăteau nechezând de spaimă.

Noaptea învăluia firea, când printr'un noroc ne mai pomenit și o nespusă îndemănare, *General Sebastiani*, se întoarce la Ajaccio preschimbând în corabie cu pânze. Un amurg liliachiu și cețos împresura orașul, unde se agitau lumini și cântece, strigăte, focuri de artificii, sunete de goarnă, în sfârșit tot zgomotul obicinuit al unei seri de carnaval, întrerupt din când în când de mugetul profund al mării înfuriate. Fagan nu știa ce să facă. Să stea pe bord înotând în apă în mijlocul murdării și al loviturilor de ciocan ale lucrătorilor cari reparau corabia, sau să ia masa și să se culce într'un hotel în timpul unei nopți de mascaradă și de petrecere populară, în vreme ce inima-i sângera încă de tristețea despărțirii. Soluția asta a doua îi păru mai bună. Se putea apropia astfel de fetele lui, să vadă de departe luminile balului la care luau parte, sau chiar, mulțumită unei împrejurări fericite să le sărute încăodată.

Pe când înota în noroiul cheiurilor stropite din când în când de talazurile palide la lumina felinarelor, se izbi de-odată de un tânăr care alerga ținând un pachet în brațe.

— D-ta Fagan... Dar de unde mai răsăriși și d-ta? Am crezut că ai plecat.

— Nu, m'am întors! Și după ce îi povesti re-

pede păteniile lui, Fagan întrebă: — Dar d-ta dragă baroane unde alergi cu pachetul ăsta de haine?

Era adevărat că pentru un gentleman, portul acestui pachet mare nu prea era un act „ales”.

De-odată însă baronul își aduse aminte cu un aer foarte încurcat că, lăsase pe prietenul lui să plece fără să-i achite o mică datorie la cărți de o mie sau o mie două sute de lei.

— În fond, dragul meu Fagan, de vreme ce n'ai nimic mai bun de făcut, vino să iei masa cu mine... După masă o să putem să mai jucăm vre-o câte-va partide, căci prietenii mei n'or să vie să mă ia de cât târziu de tot.

Prietenii lui erau vre-o opt sau zece tineri ce făceau parte din clubul lui și cari deghizați și mascați, trebuiau să intrigueze astfel toate saloanele din Ajaccio, cum se obicinuește acolo, în nopțile de carnaval: — Tocmai mi-am luat și eu acuma costumul meu de Mephisto... bagă de seamă, dragul meu, la cele două trepte... Așa! am ajuns.

În vreme ce urcau scara unei case foarte vechi și plină de igrasie, Fagan care asculta convorbirea fără să scoată o vorbă, întrebă de-odată pe Rouchouze: — Nu cumva mergi și la prefectură diseară?

— La prefectură?... firește. E bal și comedie.

— În cazul acesta dragă baroane, vezi de poți dobîndi un costum pentru mine și ia-mă te rog cu d-ta.

— Nimic mai simplu... spuse cel'lalt pe care serviciul acesta îl făcea să nu mai fie așa stânjenit față de creditorul lui. Trupa italiană de la Grand Théâtre era la dispoziția lui; și putea să ceară un costum basului Deodado... Nu... Mai de grabă baritonului Pagnette, un om înalt și slab ca Fagan. Ah! Firmin... Firmin, un tacăm... Domnul cinează cu mine.

Apartamentul acesta plin de igrasie și foarte sărăcăcios mobilat, era închiriat lui Rouchouze de către văduva Limperani, mama unui duhovnic pe un vapor care plecase pentru câțiva ani. O mulțime de scoici și de plante exotice erau risipite în casă; pe cămin se afla o fregată în miniatură, iar de-asupra sobei fel de fel de icoane, și de tablouri cu rama croșetată. Pe jos lângă scaunele vechi și șubrede, se aflau trântite câteva covoare care de-abea dacă ascundeau crăpăturile pardoselei. Apartamentul era rece, prost luminat, și prea puțin confortabil, iar ceia ce contribuia și mai mult la sărăcia ce se ghicea aci, era mirosul de ceapă care venea din bucătărie. Cuntrastul era comic între locatarul acesta calic ce locuia într'o casă așa de sărăcăcioasă și între feciorul lui, majestosul Firmin.

Acesta părea și mai stingherit încă de cât stăpânul lui, de a iniția pe un parisian la mizeriile locuinței lor, pentru a le ascunde și exagera ținuta repetând neconținut, domnule baron.

Peste câteva clipe, pofti pe stăpânul lui la masă. Dar ce tristă mai era sufrageria, neîncălzită, fără perdele, cu ferestrele negre și înalte înstelate de luminile tremurătoare ale portului. Și ce masă proastă, o supă cu ceapă, o mâncare de pește și faimosul *bruccio*, fără de care nu există o masă corsicană.

Și cu toată sărăcia care domnea în casa lui, domnul baron nu contenea o clipă să nu-și umfle gușa, și să nu clipească șiret din ochi, povestind, în tot timpul mesei nenumăratele-i succese feminine, dobândite în toate straturile societății.

— Dar ce e cu Seraphina? întrebă Fagan, în timp ce trecură în salon unde cafeaua îi așteptă pe masa de joc.

omul, care își păstră efectul pentru clipa cea mare, întinse mâna și cu un ton nespus de aspru : Ma! asta e broboada Seraphinei.

Chipul baronului deveni palid și întorcându-se spre Fagan îi spuse în șoaptă: «Pentru numele lui D-zeu, scumpul meu prieten, împrumută-mă cu patruzeci de napoleoni, mă scapi de o nenorocire».

Apoi luă hârtia de o mie pe care Fagan i-o întinse și dând-o lui Palombo cu un aer degajat și vesel:

— Uite, ține aici opt sute de lei pentru catării și restul pentru nevasta ta.

Corsicanul luă banii, mulțumi, se duse apoi în bucătărie unde se auzi multă vreme hohote mari de râs și sfârâitul cărnei pe grătar.

Baronul voi să urmeze jocul; dar partenerul lui aruncând cărțile, îi luă mâinile, și afectuos părintesc aproape: „Nu dragul meu, la ce am mai juca?”

— Cum așa?

— Știu, vrei revanșă, dar am să-ți propun ceva mai bun. Banii pe care ți-i câștig de vre-o câteva zile mă indispun; iată de ce adineaori am fost atât de mulțumit să-ți pot face serviciul acela mic. Lasă-mă să mai adaog câteva hârtii de o mie, pe care nenorocul d-tale grozav...

— O! domnule de Fagan, îngână bietul om, negrăit de mișcat... Ce serviciu îmi faci, dacă ai știi...

Fără să-și termine fraza, lăsând să-i cadă masca de filfison, începu să plângă cu hohote, cu capul în mâini, ca un adevărat copil ce era. Deodată izbucniră sub ferești câteva sunete de goarnă.

— Iată-i, strigă baronul, sculându-se numai de cât... Repede, să ne îmbrăcăm. Și în vreme ce se

deghiza în Mefisto, îngână foarte sincer: „Fagan, ce mai băiat de treabă!“ Dar Fagan nu răspunde, foarte ocupat să se îmbrace și el în Rigoletto, cu bluza-i lungă de pânză și să-și potrivească scufița cu clopoței, ambele împrumutate de baritonul Pagnetti.

*

În umbra și în ceața cheiului se agitau câteva măști de culori diferite, mai toți tineri fără vlagă, vorbind argot-ul parizian de pe bulevarde, ca și baronul Rouchouze, modelul și instructorul lor. Și în mijlocul acesta, felul lor de a vorbi dădea impresia modelor pariziene purtate de femeile din Tahiti.

— Prietenul meu Rigoletto, spuse baronul prezentând pe invitatul lui.

— În căutarea fetei lui, adăugă Fagan, pentru a spune ceva. Și celalt la urechea lui: A fetelor lui...

— Adevărat, bine spui. Nici nu mă gândeam la una ca asta. Și tatăl zâmbi de coincidența aceasta de teatru ce-i da un rol în raport cu situația lui.

— Unde mergem mai întâi, întrebă o mască? Fagan care nu dorea deloc să petreacă noaptea prin toate localurile, răspuse: „La prefectură“.

Străbătură cu toții vre-o două trei străzi strâmte, foarte însuflețite însă, escortați de o droaie de copii cari țineau în mâini lanterne multicolore și cântau refrenul unui cântec foarte popular: *O Ragani! O cho dotto! O! Ragani; O! cho dotto!...* și ajunseră în casa lui La Posterolle, tocmai când se terminase piesa. Fu în marele salon o intrare veselă în mijlocul zgomotului și vorbelor unor oameni cari se întind și mișună de colo până colo, după ce au stat două ceasuri pe un scaun în ascultarea unei piese.

Primiră cu strigăte și râsete măștile acestea multicolore împodobite cu egrete și penaje; și în vreme ce stăpânii casii fură preveniți, Fagan se asigură, în fața unei oglinzi mari de complectă transformare a ființei lui, de incognito-ul lui sigur, sub masca ce-i ascundea în întregime fața. Nu, nici chiar fosta lui soție nu l'ar recunoaște. Și o bucurie grozavă îl năpădi, gândindu-se la plăcerea de a surprinde pe fiicele lui într'o casă a cărei intrare îi era interzisă.

Unul, câte unul, baronul în cap, banda defila în fața domnului și doamnei La Posterolle, apoi începu ocolul saloanelor între două rânduri de invitați.

Când Regis, ultimul, sosi în fața acestei femei, care fusese atâția ani dearândul soția lui, de-abea dacă o mai recunoscuse. Se îngrășase dela ultima lor întâlnire, având nuanța părului din nou schimbată. Umerii ei albi rămăseseră tineri și păstrasera încă expresia copilărească a feței care se îngroșase. Dar zâmbetul ei viclean rămăsese mereu același... Și un fior involuntar de frică îl năpădi deodată. I făcuse atâta rău și putea să-i facă încă atâta. După ce o salutase înclinându-se până la pământ, fără să îndrăsnească s'o privească, porni într'u întâmpinarea soțului, bărbatul acela mândru și prost care îl înlocuise în patul conjugal al doamnei Ravaut.

— Am mai văzut eu ochii aceștia... se gândi soția prefectului în vreme ce banda se depărta, și ducându-se la soțul ei îl întrebă: „Cine o fi?”

— Nu pot ști, răspunse el evasiv.

Intre două rânduri de umeri goi, de flori, de pene, de fracuri, de galoane de aur de eghilete, Fagan nu auzea de cât întrebarea asta șoptită în timpul defilării lui:

«Cine e? Cine e?»

Cu toată îndemânarea lor de a se travesti, de a-și schimba glasul și umbletul, toți ceilalți au fost recunoscuți numai decât; zadarnic tăgăduiau răsând, toată lumea îi recunoștea, și striga: «O! Tche!... O! Pe... He! Forcioli... Bună seara baroane... Dară cine putea fi oare omul acela înalt care se ferea să vorbească și care își agita numai scufița-i cu clopoței?

El nu se gândea de cât la fetele lui, se mira că nu le vede. Unde erau? Poate că-și schimbau costumele după piesă. Se gândea unde să le aștepte, stânjenit de curiozitatea aceasta înconjurătoare, când deodată ele apărură la intrarea salo-nului de-al doilea, amândouă, Rose și Ninetta, frumoase de nespus.

Vecinic târât de defileul acesta de care nu putea să scape, șopti în treacăt la urechile celei mai tinere, «Bună seara frumoasă infantă», așa de drăgăstos încât fetița se înfioră, sub corsagiul ei de mătase și, presimțind adevărul, fixa ochii tatălui ei cari căutau acuma pe cea mai mare.

Cu părul de aur respirat în valuri pe umeri, Rose privea trecând măștile, la brațul unui tânăr distins, dar chel înainte de vreme; și iată că pe mâna ei înmănușată, simte mângâierea unei măști de catifea, în vreme ce o voce prietenească, vocea unui om pe care îl știe plecat din ajun, îngână: „Noapte bună, frumoasă patriciană“. Mișcată, vrea să răspundă; dar scufița lui Rigoletto, zăngănind o clipă aproape de tot de ea, apoi agitând-o cu un gest frenetic deasupra mulțimei, a dispărut luând-o spre grădină. Vrea să știe, caută pretutindeni pe Ninetta și o găsește în primul salon, discutând cu d-na La Posterolle, aceasta din urmă foarte

palidă sub fardul ei aprins. Cu un zâmbet crud doamna La Posterolle îngână ușor de par'că ar vorbi cu evantaiul ei: „Am să mă răzbun fetelor... vă jur că are să-mi plătească scump fapta lui“.

Muzica începe să cânte un vals, invitațiile la dans sosesc din toate părțile, și cele trei femei, mama și fiicele, impresionate fiecare în chip diferit, încep să danseze ritmic, în mijlocul balului.

VIII

Régis de Fagan resimți la întoarcerea lui la Paris cea mai mare durere, găsind închise toate obloanele parterului și grădina goală. Pauline Hulin plecase luând toată lumea cu ea, fără ca Anthyme, totuși martor al acestei plecări, să poată da stăpânului său, cel mai mic amănunt. Anetta, camerista, îi spusese: „Plecăm. — Dar unde? La Havre“. Și nici un alt amănunt.

Fagan nu știa ce să creadă. La Havre? Ce ar fi căutat la Havre de vreme ce bărbatul ei locuia acolo? „Dar a venit bărbatul, obiectă prostul acela de Anthyme; Anetta credea chiar că venise ca să ia băiatul... apoi a plecat singur și cu două zile în urmă s'a dus și doamna

 Ce putea să creadă?

În neliniștea lui, Fagan în cele dintâi zile nu eși de loc din casă, aștepta vre-o scrisoare sau nădăjduia cel puțin că va zări într'o bună zi în grădină pe micul Maurice, cu ochii ridicați spre odaia prietenului său. Dar nu, vecinic tăcută și lipsită de râsetele voioase ale copilului, grădina îi părea mai mare în fiecare zi; și în aleia în care el și cu scumpa lui Pauline, destrămaseră atâtea vise, nisipul era năpădit de fel de fel de buruieni

cea ce dovedea în deajuns plecarea și părăsirea.

Intr'o zi însă, după felul grăbit și neașteptat în care intră servitorul în camera lui, Régis resimți o emoție nespusă. Crezu că Anthyme îi aduce vre-o știre.

— Nu, domnule, dar iată ceva și mai ciudat... ziarele de azi dimineață povestesc că... domnul ar fi înebunit.

Anthyme spusese lucrul acesta cu accentul lui special și morocănos cu care îi vorbea de obicei lui Fagan de piesele lui care nu reușeau — apoi, ridică perdelele din odăe și întinse stăpânului său știrea reprodușă de două din cele mai răspândite ziare din Paris. Ambele gazete anunțau aproape în același mod, că în urma unor friguri palustre căpătate în Corsica, vestitul autor dramatic Régis de Fagan, fusese lovit de alienație mintală; primele simptome s'au declarat la un bal din Ajaccio.

„Ah! blestemată femeie...” strigă Règis. Recunoscuse îndată că mărșăvenia asta pornea de la fosta lui soție; și numai decât scos din fire, dădu lui Anthyme o serie de ordine contradictorii cu un ton de brutalitate neobișnuit lui. Dar când surprinse în ochii îngroziți ai bietului servitor gândul acesta foarte lămurit: „Oare domnul a înebunit cu adevărat? — se potoli numai decât. Privirea aceia a fost o lecție pentru el și ea hotărâ chiar atitudinea pe care trebuia s'o ia în fața publicului. Cedând firei sale violente, s'ar fi dus să ceară ziarelor o rectificare, furios, amenințător, în așa chip în cât să justifice grozăvenia tipărită. Nu trebuia de altminteri să exagereze nepăsarea, căci și liniștea aceasta putea fi luată drept o stare comatoasă.

La cele două ziare la care se prezentă îi se a-

dresă scuze; știrea le fusese trimisă telegrafic de la Ajaccio. O rectificare va apare chiar a doua zi, și dacă dorește se va putea face numai de cât o anchetă... O anchetă, la ce bun?... Ar însemna să dea prea multă importanță, unei ștregării, unei păcăleli. Și în redacția ziarului, toți repetau cuvintele acestea în jurul lui, «ștregărie», «păcăleală», cercetându-l până în adâncul ochilor, cântărindu-i fie-care vorbă, fie-care gest. Ah! femeia aceasta ticăloasă se pricepea în a face răul. În potriva ori-cărei calomnii te poți apăra, să aduci dovezi, dar în potriva acesteia!

Toată ziua Fagan se plimbă pe străzile cele mai umblate provocând o curiozitate mirată din partea tuturor cari îl cunoșteau, pentru faptul că mai circulă, că se află în stradă, în plin aer, în bătaia razelor de soare. Putuse deci să fugă!... La clubul lui îi se făcuse o primire prea cordială, prea plină de râvnă, ca unui prieten pe care, nimenia nu mai nădăjduia să l vadă. Luă masa, fu spiritual, făgădui o piesă pe curând; apoi după ce își petrecu seara în foyerul unui teatru, se întoarse la club, pe vremea când unii tineri eleganți, emuli ai baronului Rouchouze, caută să câștige bani jucând cărți, — și se așeză până dimineată la o masă de joc pentru a dovedi că nu era nebun de loc.

Intors acasă, deschise fereastra ce dădea în grădină. Se lumina de ziuă. Sus de tot, în vârful unui ulm, nevăzută aproape, o mierlă fluera. Fagan se gândi multă vreme, pătruns de o tristeță adâncă, de-o descurajare nespasă. Cum se simțise singur în Parisul acesta în care se plimbuse toată ziua! Văzuse atâtea chipuri de bărbați și de femei, dar nici unul care să-l intereseze. Și deodată îi

se făcu frig. Inchise fereastra, simțea o indispoziție ce nu și-o putea lămuri și care, departe de a-l copleși într'un somn adânc, supra excita creierul lui, făcându-l să înceapă o scrisoare lungă către fiica lui mai mare, singura inimă căreia putea să se destăinuie și care putea să-l facă să iubească viața.

*

„Nu vreau, scumpa și micuța mea Rose, să te las o clipă să crezi grozava știre pe care a-ți citit-o desigur prin ziare. Nu, slavă domnului sunt pe deplin sănătos; tatăl tău este tot așa cum l-ai cunoscut întotdeauna, cu mintea limpede, cu o piesă aproape gata și altele în perspectivă. Am pierdut o zi și o noapte să mă arăt în tot Parisul pentru ca să dovedesc tuturor perfectul echilibru al minții mele. Ziarele vor desminți azi știrea de ieri, și mâine, nimenea nu va mai vorbi despre afacerea asta. Eroarea acelor cari au încercat să mă înăbușe cu perfidia lor, a fost să creadă că e cu puțință în zilele noastre. — cu o persoană cunoscută cum sunt eu, — să repete întâmplarea nefericitului Sandon, avocatul acela care a fost trecut drept nebun, sub cel de-al doilea Imperiu și care a fost secvestrat zece ani. Ah! dacă ași fi voit să mă răzbum, să fac ancheta care mi se propunea, ce capcană pentru ticăloșii aceia răi! Ura însă răpește prea multă vreme... Toată viața mi-am consacrat-o muncii, și munca e o adevărată binecuvântare cerească. Sunt așa de singur; nici nu mai am în preajma mea vecinătatea aceia care, până acum, mă făcea să uit tristețea casei goale. Doamna Hulin a plecat, luând cu dânsa pe copilul ei, fără îndoială să scape de urmările legii nedrepte care-l cerea și care voia să-l dea în-

pe cât mi s'a părut, în noaptea aceia de carnaval, în saloanele voastre oficiale.

«Tatăl a cărui vizită am primit-o alaltăieri, mi-a plăcut de-asemenea foarte mult; e un bărbat gras, nu tocmai majestuos pentru un președinte, — spiritual, cu ochii șireți, cu o barbă lungă care scandalizează mult întreg palatul de justiție și cu idei democratice înaintate, cărora le datorește avansarea asta puțin obicinuită. E drept că n'are avere deloc și e fericit că m'am gândit de multă vreme la doăa micei mele Rose. Fără să intru în prea multe amănunte, pot să-ți spun că ți las veniturile de la două din cele mai bănoase succese ale mele. *Grădinile Fermecate*, la opera Comică și *Domnul și Doamna Dacier* la Comedia franceză; cel puțin două zeci de mii de lei pe an. Tatăl lui Gaston părea satisfăcut. I-am arătat albumul în care am portretul tău și al surorii tale la diferite vârste; era încântat, ba chiar vorbea de Ninetta pentru fiul lui mai mic care e la Saint-Cyr. Fii deci fericită, totul s'a terminat cu bine, afară doar de cazul când voi afla de la Garin de Malville, cu care trebuie să mă întâlnesc, cine știe ce lucruri grozave despre domnul Remory tatăl. Ar fi trebuit să mă interesez mai dinainte; dar Malville, singurul magistrat de la curtea de apel din Paris, pe care îl cunosc, organizează la Lille un mare festival Wagnerian, de unde nu se va întoarce de cât peste câteva zile. Și atunci când totul va fi convenit și copiii mei căsătoriți cât mai în grabă, am să vă vorbesc de un proiect, de un vis pe care ași dori mult să-l văd împlinit... În fond de ce nu l'ași spune acuma numai de cât, cu condiția să păstrezi lucrul acesta între noi, dacă ți se pare de nerealizat.

«Ce ai spune de ideia asta să stăm toți trei la Versailles? Numirea lui Gaston Rèmory, nu este pe cât se spune, de cât o chestie de săptămâni, tocmai timpul trebuincios pentru a vă căsători și să luați cu chirie, nu departe de parcul Versailles, o casă frumoasă cu două caturi și cu grădină. Mă instalez la etajul al doilea, voi la etajul întâi, fie-care fiind la el acasă, bucătăria a parte cu facultatea de a mânca împreună, în sala mare de jos. O! ce fericită ar fi atunci viața pentru mine! Să am pe fata mea în jurul meu; să-i aud pasul, râsul, să răscumpăr atâtea zile rele petrecute departe de ea. Și pentru voi ar fi atât de bine...

«Nu v'ași stânjeni într'u nimic. Vreți să mă aveți lângă voi: toc toc în tavan; vă incomodez, repede mă întorc la mine. Și când va veni copilul, ce fericire în serile în care veți pleca de acasă! Cine păzește și supraveghează casa, copilul, slugile? Tata mare... Și în vremea asta, departe de cei cari l'ar stîngheri, de actorii cari cer un rol, de directorii cari grăbesc și înfrigurează opera, fericitul bunic lucrează în tăcere, în siguranță, pentru a câștiga zestrea Ninettei. Nu, nu voi avea nici odată o bucurie mai mare și, cunoscând inima ta bună, cred că vei fi și tu fericită».

*

La scrisoarea tatălui ei, Rose de Fagan răspunse:

«Am fost foarte încântate, dragă tată, aflând greșeala asta a ziarelor, și că n'ai fost de fel bolnav; dar lasă pe fiica ta mai mare să te certe puțin, și convine împreună cu ea, că dacă mintea ta a rămas intactă, purtarea ta nu este întotdeauna aceea a unui om serios. Apariția ta la prefectură în noaptea carnavalului, împreună cu toți tinerii

acea jignea oarecum buna cuviință, mărturisește și tu; și mama și vărul pe care îi puneai într'o situație atât de stânjenitoare, aveau și de ce să fie supărați. Iartă-mă că-ți vorbesc atât de sincer; viața așa cum o duci tu e prea teatrală, aduce prea mult a vodevil. Gaston susține asta, el care totuși te iubește foarte mult și face mare haz de teatrul tău. Dar la drept vorbind nu se cădea să străbați străzile mascat, în tovărășia baronului Rouhouze și să pătrunzi într'o casă pe care atâtea motive ți-o interziceau!... N'am dreptate, dragă tată?... Și apoi i s'a mai spus domnului La Posterolle că ai să faci o comedie din căsătoria lui și din divorțul tău. Vai, se poate una ca asta?

„Și acum după cearta asta bine meritată, lasă-mă să mă întorc la lucruri mai vesele. Am fost, foarte mișcată de intențiile tale pentru dota mea cu leafa lui Gaston vom fi niște adevărați seniori. Dar ce păcat, că ideea ta de a sta cu toții la un loc nu e practică! Proiectul acesta ar fi fost delicios, iubindu-ne mai ales cum ne iubim noi, numai că o mie de lucruri la care nu te-ai gândit se opuneau la împlinirea lui. Doamne, oare viața nu este frământată de o mie de lipsuri și de suferințe! Tu, dacă ai fi stat vecinic în mijlocul nostru, cum ar fi făcut mama să mă vadă, fără să nu fie expusă la fie-ce clipă să te întâlnească? Și întâlnirile acestea pe lângă că nu v'ar fi plăcute dar nici n'ar fi cuviincioase în ochii lumii și chiar ai servitorilor. Și tot așa pentru vărul, nevoit să se abțină dela orice vizită, fără doar de cazul când te-ar sili prin prezența lui să pleci tu; și fără să vorbesc de simțimintele mele personale, Gaston este menit să vadă mult pe domnul La Posterolle.

„Lui îi datorăm înaintarea și căsătoria mea, iar când va fi numit consilier și mama va sta cu el și cu Ninetta la Paris, vom fi neconținut în vizită cu dânsul.

„Scumpul meu tată, visul tău a fost un vis, nu te mai gândi la el și fi mângăiat gândindu-te că fetele tale te vor vedea oricum de multe ori și nu numai din două în două dumineci, cum ordonă legea.

„Bine înțeles, Gaston nu știe nimic de proiectul tău: ar fi resimțit prea multă mâhnire în suflet să spună nu, de oarece ți-e atât de recunoscător de toată bunătatea pe care o ai pentru el.

„În schimb mi-a cerut să-i faci un mic serviciu. E vorba să afli prețul perlelor pe care vrea să mi le dea în dar. Ași voi trei rânduri împreunate print'un rubin. Vezi, dragă tată, caută, informează-te. Vei găsi la sfârșitul acestei scrisori, o listă de mai multe alte mici obiecte; și deabia dacă îți cer scuze pentru această mică supărare, fiind obicinuită să fiu răsfățată de cel mai bun și cel mai dragăstos părinte“...

De-abea putu citi ultimele rânduri, confuze printre lacrimile cari îi frigeau genele. Sărmana mititică, scrisoarea aceasta fără inimă, plină de morală, nu era a ei.

Ii fusese dictată și îndărătul Rosei, așezată la masă ei de scris, vedea zâmbetul ei crud și trădător al doamnei La Posterolle, auzea glasul ei rece care comenta și care corecta.

O! da, Doamne! Ce piesă frumoasă putea să facă cu povestea vieții lui... O piesă care va face să plângă toți tații, poate și câteva mame și care se va intitula *Divorțul bătrânului Goriot*.

IX

— „Nu știu, domnule, mă duc să văd...”

Fagan nu putea să se împiedice să nu admire siguranța neturburată a servitorului care nu îndrăznește să afirme că stăpânul lui era acasă, când se auzea prea bine de-afară vocea neuitată a consilierului care acompania la piano urlând, lătrând, miorlăind și nechezând ultima partitură a muzicantului său preferat. Servitorul se întoarce și spuse cu o voce liniștită, în mijlocul zgomotului muzical care făcea să tremure geamurile anticamerei: Urmați-mă vă rog, domnule...

Consilierul Garin de Malville, așezat în fața pianului se întoarce către vizitatorul lui. Avea un chip lung, nervos, a cărui vârstă nu se putea determina, ca toate chipurile de altfel pe care durerea și necazurile și-au lăsat urmele. Avea niște ochi stinși și ținea gura larg deschisă.

În tot cabinetul acesta mare, domnea o neregulă nespūsă; partiturile de muzică și cărțile de drept, se îngrămădeau aci în vrafuri pe toate mobilele prăfuite ce împiedecau circulația.

— „Regis, dragul meu, ascultă... e actul al doilea din Tristan și Isolda... scena de dragoste... *Isolde...*, *Geliebte...*”

Așezat pe un val de cărți, Fagan suportă resemnat dușul acesta armonic știind că nimic nu va împiedica pe maniacul de consilier, să meargă până la capătul bucăței, întreruptă în fiecă clipă de strigăte de încântare și de voluptate: „înțepătura, dragul meu... înțepătura de morfină care îmbată și care leagănă... *Endlich... Endlich...*”

În sfârșit, când Isolda și Tristan istoviți se desfăcură din strânsoarea lor, magistratul meloman,

se întoarce către Régis, întrebându-l ce mai lucrează și de sănătate — Nu tocmai bună, hai?... Da, da... Înțeleg... Viața de celibatar... de artist... De ce n'ai imitat pe soția d-tale?... Dânsa s'a recăsătorit!... Iată o femeie care interpretează ideal pe Wagner... Ah! dar eram să uit... Ce mai fac fetele d-tale, vorbește-mi te rog de dânsese.

— Tocmai eram să-ți vorbesc, domnule consilier...

Fata lui cea mare se va căsători în curând, va intra într-o familie de magistrați — Rémory — și nădăduia că domnul de Malville îl va informa despre onorabilitatea acestor oameni.

Consilierul, după o pauză spuse încet:

— Rémory, onorabil?... Da, dacă vrei: Dar e un magistrat din școala nouă . n'a trecut prin nici o erarhie... în sfârșit e singurul din președinții noștri cari poartă barbă... când însuși primul președinte care venise în aceleași condiții la palatul de justiție și-a tăiat barba din respect... Ti-am descris acum pe Rémory; și dacă fiul seamănă cu tatăl...

Aici urmă un tablou întreg al magistraturei, din punctul de vedere al școalelor noi și vechi, un tablou atât de amănunțit încât Fagan înfrigerat și nu tocmai bine dispus, era să se retragă brusc, dacă n'ar fi avut pe buze o întrebare care îl preocupă nespus, adevărat *post-scriptum* al vizitei lui.. Era vorba de o anumită afacere... Hulin... Da, Hulin... o despărțire de care consilierul își mai aduce aminte poate..

— «Cum să nu-mi aduc aminte!... Hulin din Havre... un bărbat care avea o voce strașnică aproape singurul francez care interpretează perfect pe Bach... pe Wagner mai puțin sau aproape de loc...

Cu toate astea bietul nenorocit, îmi făgăduise să vie în anul acesta la Bayreuth“...

— Cum, îi s'a întâmplat ceva?

— Firește! A murit pur și simplu.

— A murit și... când asta?... îngână Fagan de odată cu vocea stinsă.

— E o lună aproape; îmi scrisese dimineața la patru ale luni, și chiar în seara aceleași zile s'a omorît în pat cu un revolver. „Ah! era un om pasionat... pe care dragostea îl făcea să vibreze adânc...”

Și deodată consilierul dând capul peste umeri se întoarse la piano și începu să urle:

„Iso... o... olde! Geli...i.. iebte! în vreme ce Régis orbit, plictisit, înaintă spre ușă lovindu-se de partituri și de dicționare.

Murise. Atunci totul erà lămurit, plecarea Paulinei la Havre, absența ei necesitădă de regulamentul succesiunii. Câteva luni de doliu pentru ochii lumii, și femeia aceasta putea să devie a lui. Nimic nu se mai opunea la fericirea lui. Gelozia Rozei? o copilărie de care se va dezbrăa ușor dându-i un dar mai mult de nuntă. Murise! Murise!... Era oare cu puțință ca un cuvânt atât de trist să-i producă atâta bucurie? Delira, vorbea cu glas tare pe stradă. Va să zică vârsta, dinții care cad, părul care încărunțește, toate semnele astea nu înseamnă nimic. Cu douăzeci de ani înainte, nu mergea mai voios, după ce plecase dela logodnica lui, în ziua în care părinții ei i-au spus: „Fata consimte și noi deasemenea“. Cerul nu-i părea mai frumos atunci de cât în ziua aceia de Aprilie, caldă și luminoasă, înveselită de primele cântece ale păsărilor, de primii muguri ce înfrunzeau pe copacii grădinei Toulleries.

Toată ființa lui era răscolită de primul suflu cald al primăverii, inima îi bătea din ce în ce mai tare, și simțea o năbușeală pe care de câteva zile nu și-o lămură, dar care provenea fără îndoială din pricina aerului mai cald și mai ales din pricina acelei fericiri în perspectivă, pe care n'o spera până atunci. Vedea de pe acum ochii ei mari și albaștrii, plini de patimă, gata să i facă o mărturisire de dragoste, și rochia pe care o va avea în seara aceea; va lua ceaiul în salonaș cu sentimentul intim și liniștit că era la el, că nu va mai pleca. Iar visele acestea frumoase pe care le făcea umblând, răsfrângeau pe fața-i atâta bucurie, încât în vre-o două trei rânduri crezu că l observă lumea, și că zâmbetul lui în treacă deștepta și el altele.

Oprindu-se la o vitrină în rue de la Paix, mai de grabă pentru a se gândi în tihnă decât să privească bijuteriile, un „scuzați dragă maestre”, rostit de două glasuri, unul bărbătesc, celălalt femeiesc, îl făcu să se întoarcă repede. Avea în fața lui o căsnicie de artiști, soții Couverchel, căsătorii de vre-o douăzeci de ani, legendari în lumea teatrelor, pentru iubirea și admirația lor reciprocă. Femeia angajată la Vaudeville, fusese bolnavă vre-o doi ani, și apoi uitată și înlocuită de la teatrul ei, și felul cum bărbatul cerea un rol pentru ea lui Fagan, vorbindu-i de frumusețea, de geniul ei, privirile de adorație—cu care învăluia fața aceasta îmbătrânită și bolnavă, ai cărei ochi spuneau așa de încet mulțumesc cu îndoitul orgoliu al femeii și al artistei,—împresionară foarte mult pe Régis.

Rolul acordat, un altul făgăduit soțului, Fagan se uita la ei în timp ce plecau, cu pasul vesel, ținându-se de braț; simțea că numai moartea pu-

tea să i despartă. Și erau doar actori, niște suflete fără însemnătate și vanitoase, de a căror prostie și copilărie își bătuse joc de atâtea ori; da, la niște bieți actoraiși găsisse el de data asta căsnicia visată, ideală. Ah! dacă Paulina ar vrea, ce ani frumoși vor putea trăi astfel, amândouă, uniți în ciuda vieții și a lumii...

— Domnul nu e bolnav? Aceasta fu prima întrebare a lui Anthyme în fața chipului straniu al stăpânului său, când acesta se întoarse seara târziu acasă. Nu, nu se simția bolnav de loc. Resimția numai arderea aceasta înfrigurată, expansiunea aceasta caldă și supra abondentă a vieții care îi umfla pieptul prea strâmt.

Și iată că voind să se ducă la masă, vede că totul se învârtește cu el; urechile îi vâjiesc, de abia mai poate să răsuflă, vrea să se apropie de fereastră spre a o deschide, și deodată zgomotul înăbușit al prăbușirii unui corp îl face pe Anthyme să sosească în grabă și să găsească pe stăpânul său trântit pe jos fără suflare.

*

Régis se deșteptă în patul lui, într'o după amiază senină și caldă, fără să poată aprecia de câtă vreme stătea astfel nimiciv aproape, în prada frigurilor, vedeniilor și visurilor urâte în care îi se părea că se îneacă, fie într'o apă fierbinte, fie într'una înghețată și murdară, după arsurile sau după frigul ce-l simția pe tot trupul. Două icoane lămurite în confuzia ideilor lui: fiecele lui rând pe rând iubitoare și frumoase, apoi iarăși fețele lor. Dar de data asta aspre, cu ochii fără pic de lacrimi, privindu-l, suferind și murind, neîntinzându-i o picătură de apă pentru a-și potoli setea.

În sfârșit, își revenise în fire, clipi puțin din ochi, în fața razei de soare, care aurea covorul de o culoare deschisă al odăii sale frumos și confortabil mobilată, cu fereastra întredeschisă sub perdelele căzute și lăsând să se vadă îndărătul lor, un zbor pripit de păsări sau ușoara înfiorare a ramurilor unui copac.

Lângă fereastră, pe un fotoliu, stă o femeie îmbrăcată în negru, cu ochii plecați, asupra unei broderii. Din patul lui, Fagan nu vede decât un gât alb, înclinat, un păr des cu rășfrângerii aurii, dar a recunoscut pe Pauline Hulin și pe Maurice citind pe un jeț lângă ea. După atâtea vedenii frământate și fioroase, aceasta din urmă îi pricinuește o încântare atât de mare încât se teme să n'o vadă dispărând, împrăștiindu-se ca celelalte în vagul frigurilor. Inchide ochii, îi redeschide și regăsește acelaș tablou, pudrat de o rază care lunecă printre perdele; numai că de data asta Maurice și-a ridicat privirile care se întâlnesc cu ale lui Fagan. Copilul, care nu mai purtă acuma cârjă se aruncă în brațele prietenului său.

Paulina se apropie și ea cu mâinile deschise și în cercetarea pripită pe care o face Régis, o revede puțin pălită, cu contururile feței slăbite în cadrul lor de doliu, cu o expresie nouă de tristețe în trăsăturile ei leale și blânde. Slăbit, plânge, îi sărută degetele: „Scumpa... mea prietenă... apoi atrăgând-o, îi spune în șoaptă din pricina copilului care stă în preajma lor. În sfârșit, ești liberă acuma!

Dar ea, desprinzându-se: «O! nu Régis... să nu mai vorbim niciodată de asta.»

E adevărat că drama asta recentă motivă o pudoare, o rezervă ușoară de înțeles, și vorbind nu-

mai decât de altceva, voia să știe de când se întoarse... O săptămână... adevărat?... O săptămână întreagă de când se află lângă el fără s'o fi recunoscut, fără s'o fi presimțit în delirul lui. În seara sosirii ei, găsisse pe sârmanul Anthyme desnădăjduit, în căutarea unei persoane care să vegheze pe stăpânul lui; și atunci amintindu-și de ceasurile petrecute de Régis, lângă copilul ei, se instalase ea însăși la căpătâiul scriitorului, până când domnișoarele de Fagan prevenite, erau să vină pentru a o înlocui.

— Ah! da, fetele mele.. Unde or fi ele oare acum? Se însuflețea, obrajii îi se aprindeau. D-na Hulin încerca să-l liniștească... Anthyme trimesese o telegramă în primele zile. Dar Corsica era așa de departe! poate marea era frământată... n'aveau cine să le însoțească. Apoi, cine știe? printre scrisorile sosite în timpul boalei, se găsea fără îndoială un răspuns dela domnișoarele de Fagan.

Și printre scrisorile răvășite pe pat, două mici bilete cu marca din Corsica, iscălite Ninetta, fură citite cu glas tare de d-na Hulin tatălui nerăbdător și prea slăbit pentru a le citi el însuși.

Indurerată, — sârmana Nina, — era îndurerată în prima ei scrisoare, de boala neașteptată a tatălui ei, precum și de plecarea escadrei, dar avea speranța că dânsul se va vindeca repede și că escadra se va întoarce în curând. Rose era la Bastia cu vărul pentru a-și lua rămas bun dela Ré-mory gata să plece pe continent. Scrisoarea a doua vestea ca apropiată sosirea la Paris a celor două fete, Rose și Ninetta, însoțite de d-nul și d-na La Posterolle; numai decât ce vor sosi, ele vor veni să vadă pe tatăl lor. Urmau apoi niște

recomandații igienice, sfaturi pentru serile răco-roase, întrebuițarea unei oarecare flanelle de oaie cu adresa fabricantului.

E foarte drăguț, îngână de Fagan care ascultă mângâind căpșorul blond și mătăsos al micului Maurice, e foarte drăguț, dar ași fi avut timpul să mor de mai multe ori fără să le văd. D-na Hulin nu mai stăruie de teamă să nu mărească o durere pe care o simțea adâncă și, lăsându-l singur cu copilul, trecu în odaia de alături, unde niște gesturi energice ale lui Anthyme o chemau de vre-o câteva clipe.

În prag, se afla guvernanta, o femeie înaltă și slabă, cu ochelari și care dorea să știe ce mai face d-nul de Fagan.

„Din partea cui?...” întrebă d-na Hulin.

Femeia, o guvernantă englezoaică, răspunse cu trufie: «Din partea fetelor d-lui».

— Va să zică sunt la Paris?

— Probabil.

Paulina vorbi mai încet, temându-se să n'audă tatăl:

— «D-l de Fagan e mai bine, dar dacă ar afla printr'altcineva decât prin fetele d-lui că dânsule sunt la Paris, ar resimți o durere atât de mare, încât ar putea să moară. Poți să spui asta domnișoarelor.»

Guvernanta măsură din ochi pe Paulina Hulin, care îi răspunse printr'o privire clară, și întorcându-se se retrase fără să spună o vorbă, fără să salute măcar.

De vre-o trei zile, soții La Posterolle erau instalați într'un hotel la Paris, așteptând căsătoria fiicei lor și numirea șefului familiei în postul lui

de consilier al statului. Cel dintâi gând al Rosei, numai decât ce ajunse aci fu pentru tatăl ei; s'ar fi dus în grabă la el împreună cu Ninetta, fără împotrivirile mamei pe care graba asta o făcea geloasă... Boala putea fi contagioasă, mai ales pentru niște persoane sosite de departe. Ar trebui să vadă, să se informeze. „Dar suntem informate mamă... Congestia pulmonară nu se prinde” Atunci, d-na La Posterolle mușcându-și buzele, făcu aluzie la o anumită persoană pe care fetele ei ar fi fost expuse s'o întâlnească la domnul de Fagan, în ciuda oricărei bune cuviinți. Rose protestă:

— Doamna Hulin?... O! s'a isprăvit de multă vreme... Mi se pare chiar că nici nu mai este la Paris.

Pentru a se asigura, mama trimisese guvernanta în bulevardul Beausejour; ea reveni atât de satisfăcută în cât, de departe, făcu semne cu umbrela, doamnei La Posterolle și fetelor ei, care o așteptau la balconul hotelului.

— Înșăși doamna Hulin, m'a primit, spuse ea triumfând. Și mama: «Știam bine că nu s'a isprăvit» Tânăra fată rănită drept în inimă, răspunse cu un ton nepăsător: „De vreme ce are pe doamna aceia care-l îngrijește înseamnă că nu mai are nevoie de noi”

— Cu atât mai mult cu cât e mai bine, adaugă guvernanta.

Neliniștită, Ninetta întrebă pe sora ei:

— N'o să mergem să-l vedem oare?

— Tu, dacă vrei poți să te duci.. Eu nu...

— Foarte rău, făcu micuța care se gândea la o sumedenie de interese de care sora ei mai mare

nici nu se sinchisea ; dar nu parveni să-i schimbe hotărârea.

Trecuseră câte-va zile, Régis nu se sculase încă din pat; totuși la convalescența lui adăugă mult ivirea primăverii, — puterea aceia tinerească a firii. Incepea să primească din când în când câte o vizită, în pat, dar cum doctorul nu-i dădea voie să vorbească, își petrecea vremea jucând domino cu Maurice sau ascultând lecturile frumoase pe care i le făcea Pauline Hulín, în semi-întunericul odăii răcoroase, lecturi adesea însoțite și rimate de u-guitul voluptos al vre-unui porumbel. Uneori, întrerupând partida sau pagina începută, bolnavul se gândea tare, încrețind fruntea: «In sfârșit, ce-o fi?... De ce nu mai îmi scriu? Amintirea fetelor lui îl chinuia, dar câte-va cuvinte ale prietenei lui, câte-va explicațiuni nelămurite pe care le spunea la întâmplare, împrăștia repede neliniștea lui, nu atât pentru pretextele pe care le născocea, ci pentru mângâierea glasului și farmecul nespus al ochilor ei.

De când se cunoșteau, nici odată nu fusese sedus până într'atât, răpît, deși Paulina nu făcea nimic pentru asta, din potrivă își desfăcea mâinile, numai de cât ce voia să le ia, evitând vechile lor convorbiri asupra pasiunii și a căsătoriei, și mai ales cea mai mică aluzie la moartea lui Hulín, a călătoriei ei și în sfârșit asupra tuturor lucrurilor de care Régis se neliniștea fără ca să îndrăznească totuși să le pătrundă.

Cu toate astea, într'o zi pe când erau singuri în vreme ce ea broda lângă fereastra deschisă, uitându-se în fie-care clipă în grădină, în care copilul ei se juca plin de voieșie, — Fagan în patul lui suspină: «Ah! grădina asta.. ce emoție am

resimțit când am văzut-o pustie la întoarcerea mea din Corsica».

Și cum dânsa nu răspunse... «De ce nu m'ai prevenit prin câteva cuvinte?»

— „Am plecat așa de turburată...” Doamna Hulin vorbea fără să se uite la el.. «Telegrama aceasta a socrului meu m'a emoționat atâta : „Hulin e pe moarte, vino repede”. Mai întâi nu-mi venea să cred. Gândeam că e numai o cursă.. De aceia când m'am dus singură la Havre, Anetta a luat copilul cu ea ducându-l în fundul Vosgiilor. Totuși telegrama nu mințise, soțul meu a murit tocmai în clipa în care am sosit.

Nici odată până atunci nu vorbise atâta. Dar ceia ce voia el cu ori ce preț să afle, era faptul pentru care bărbatul ei venise la ea acasă după scena aceia oribilă. De lucrul acesta însă ea nici nu pomenea; și el, străbătut de fel de fel de bănuieli, de idei stranii se mulțumea să întrebe, încurcat de întrebarea lui : „Pentru ce s'a omorât, nu știi?”

Dânsa cu o sforțare adâncă spuse : „Nu... Nu știu... Poate că obosit de viața asta de ură, de situația aceia grozavă în care ne aflam... Ah! nenorocitul!”

Fagan îngână oarecum supărat : „Cu câtă milă mai vorbești de el... oare îl iubești încă?”

Paulina urmă mereu fără să-l privească : „Crezi dumneata că ar fi murit dacă l'ași fi iubit încă?... Nu, nu, dar când mă gândesc... că l'am văzut în pat, cu o față grozavă, mutilată, în vreme ce cu două zile mai înainte...”

— „Cu două zile mai înainte?”

Fără să și isprăvească fraza, ea se sculă plecându-se o clipă pe fereastră să vadă ce face copilul.

„Și tatăl, sărmanul tată“ spuse ea așezându-se din nou la loc, «dacă l'ai fi văzut în fața mortului, în fața aceluia care a fost fiul lui, te-ai fi înduioșat desigur tot atât ca și mine. Zilele în care am stat la Havre, le-am petrecut lângă dânsul, fără să-l părăsesc, fără să scriu măcar o scrisoare.

De altfel nici nu știam că te-ai întors; și apoi...

Ea se mai uită încă odată afară: «Dar unde o fi Maurice?»

În clipa aceia clopotul sună anunțând o vizită pentru Fagan. Doamna Hulin, în asemenea cazuri, trecea într'altă odaie, pentru a evita ori ce comentarii asupra familiarității prezenței sale. Tocmai se pregătea să plece, strângând în grabă lucrăsoarele ei, dar el îi făcu semn „Nu, rămâi“... Convorbirea îl interesa prea mult, voia să meargă până la capăt.

De-odată se auzi zgomotul unei uși și niște pași grăbiți năvăliră în odaia deschisă cu violență de către Maurice și care vestea triumfător: „Iată-le... Au sosit Rose și Ninetta.“

Le văzuse prin vitrou, sunând la ușa dela intrare; și nespuse de fericit, atât într'u cât îl privea pe el cât și pentru bucuria pe care vizita asta era s'o pricinuiască lui Régis; copilul bătu din palme, sărută pe mama lui și fugi într'u întâmpinarea Ninettei care apare cea dintâi, cu capul sus cu vălul ridicat, dându-l la o parte cu un gest nepăsător și distrat.

— «Noi suntem tată».

Ea se opri în mijlocul odăii, fixând-o pe doamna Hulin ca și cum nu s'ar fi așteptat s'o găsească aci.

— „Fetele mele... Fetele mele!“ strigă Fagan nespuse de turburat, cu brațele deschise. Dar Ro-

se care tocmai intra în clipa aceea, se opri ca și sora sa în fața aceleiași vedenii. Régis se simți nespus de mișcat :

— „Ei ce e, dragele mele ?

— „Numai atât, dragă tată, — și aici vorbește Rose, cu o mână pe umărul surorii sale, cu cealaltă întinsă cu un gest de melodramă cu un gest care vibrează și e convenit dinainte ca și tremurul vocii sale, — numai atât, nu vom sta o clipă mai mult aci, Ninetta și cu mine, dacă nu poruncești îndată acestei femei să plece.»

Luându-și băețușul care căutase un adăpost în brațele mamei sale, Pauline Hulin era gata să se retragă, dar Fagan o reținu de braț și ridicându-se puțin din pat: „Cum să pleci dumneata, femeia devotată și neobosită, care m'a îngrijit, care m'a scăpat, când eram părăsit de toți... Să plece ele mai de grabă, fetele acestea fără inimă, care m'ar fi lăsat să mor, fără să-mi arunce o privire măcar...” Paulina încerca să-l întrerupă. „Da, știu, le ieși meru apărarea... vârsta, slăbiciunea, sfaturile ticăloșilor de acolo... Am crezut și eu pe vremuri în toate astea, dar azi s'a isprăvit... Sunt niște fete rele, îți spun eu, niște fete fără milă. Ah! ceia ce mi-au făcut mie... Loviturile nenumărate de cuțit pe care le-am primit dela ele în inimă!...”

Apoi, deodată se făcu blând, își schimbase expresia ochilor și tot astfel glasul: „Rose, scumpa mea, te rog, cere iertare acestei femei cinstite pe care ai insultat-o cu atâta nedreptate... haide, mi-čuța mea...”

Dna Hulin protestă cu demnitate, cu mândrie. Dar el: «Ba da, ba da, vreau eu, vreau eu... sunt

fetele mele, îmi datoresc ascultare. Auzi Rose... Ninetta ți-ordon.

Sovăiala celei mai mari se ghicea după legănarea trupului ei mlădios și delicat; dar gelozia fu mai puternică:

— „Nu, nu... Niciodată.

— Și tu, Ninetta, drăguța mea?

— „O! nici eu“.

Atunci, el izbucni deodată într'un acces grozav de mânie:

— „Haide plecați, ingrate și rele ce sunteți... Plecați, plecați. Să nu vă mai văd niciodată... Sunt divorțat de soția mea, voi fi divorțat de asemenea de fetele mele. Să spuneți asta mamei voastre, să-i spuneți că niciodată, băgați bine de seamă, niciodată, niciodată n'o să vă mai primesc“...

Fața lui se schimbase cu desăvârșire, glasul îi devenise aspru și, căzând istovit pe pernă, cu mâna Paulinei mereu într'a lui, strigă încă de două trei ori «Niciodată» în vreme ce Rose părăsea camera plângând, urmată de Ninetta, revoltată și fără nici o lacrimă în ochi.

X

Intr'o după amiază din luna Iunie, sub castanii deși din Avenue de l'Observatoire, doamna La Posterolle se plimba nervoasă de colo până colo. Purta o rochie liliachie în armonie cu ciorapii și cu umbreluța ei; părea însă prea puțin simțitoare șoptelor și atențiunei măgulitoare ale tinerilor studenți, cari se întorceau pentru a vedea persoana aceasta bătrână cu ochii așa de tineri și de provocători, cu umbletul autoritar al unui căpitan de marină pe puntea vaporului său. În fiecare clipă se uita la ceasornicul microscopic ce-l purta la

brățara ei, și îngâna supărată: „Cinci... cinci și zece... cinci și douăzeci“... întrebându-se cât timp va sta să mai aștepte, când deodată zării la capatul aleii pe Fagan venind încet spre ea, cu pasul acela șovăitor al convalescenților cari părăsesc pentru prima oară casa după boală.

Cum dânsul refuza cu îndărătnicie să-și vadă fetele după scandalul avut cu vizita lor, fosta lui soție obținuse dela el această întâlnire pentru a orândui anumite formalități în privința căsătoriei Rosei; și Pauline Hulin, vecinic bună și plină de judecată, căutând să-l apropie iarăș de copiii lui, se hotărîse să-l însoțească până în grădina Luxembourg, unde-l aștepta împreună cu Maurice.

Indată ce d-na La Posterolle îl zări, slab și palid, cu mustața-i fină, blondă aproape albă, alergă întru întâmpinarea lui, accentuând cu un zâmbet cruzimea cugetărei sale: „S'a dus pe copcă fostul meu bărbat“, și totuși când stătu cu el de vorbă, nu uită să întrebuițeze gesturile ei obicinuite pline de lingușire. El, gândindu-se la trădările ei urâte, până la cea din urmă, cea mai crudă, cearta cu fetele lui, simțea înlăuntrul sufletului său dispreț, mânie, și — cum era o fire slabă, — o oarecare teamă, ca în fața geniului rău al existenței lui sau ca în fața unei ursite rele.

— „Bine că ai venit“ începu ea, mergând alături de el cu pasul măsurat după al lui. Nepuțând să se ducă la Fagan de ochii lumii și nici el la ea, se gândise la vechea lor aleie, pentru a orândui diferite afaceri comune...

Regis o întrerupse repede. — De ce nu te adresezi notarului meu? Totul e înțeles cu el.

— „Știu că ești o fire de elită, dar nu e vorba numai de bani. Trebuie să știm cum să orânduim

masa, unde să se semneze contractul.. La el? La ea? aceleași inconveniente din ambele părți. De aceea se gândise la soții Remory, părinții tânărului.. E bine? Da... altceva acuma, căsătoria, —bineînțeles era vorba de o căsătorie religioasă— va avea loc la biserica Madeleine. Rose în afară de asta, vrea cu orice preț să intre în biserică la brațul tatălui ei“.

— Știe ce trebuie să facă pentru asta.. spuse Fagan deodată cu o voce poruncitoare, în timp ce ea clipea șiret din ochi:

— O mică scrisoare de scuze către doamna Hulin, nu?

— Firește.

„O! se va hotărî cu plăcere mai ales când e vorba să dea brațul unui om așa de celebru“... Ea apăsă cu intenție pe cuvintele acestea ca să-l facă să înțeleagă bine că era o chestiune de vanitate și nici de cum de dragoste. Adăugă apoi surâzând: „Mai puțin părtinită decât fiica mea, voi da brațul președintelui Remory.

— Cum? vom fi amândoi acolo? întrebă Fagan mirat la culme.

O! desigur. De vreme ce căsătorim pe fiica noastră...“

— Ciudată idee!.. Dar La Posterolle, bărbatul d-tale?...

Tocmai voiam să-ți vorbesc de La Posterolle.. E foarte greu să-l excluzi pe soțul meu... tatăl vitreg al Rosei... Și apoi, el a făcut căsătoria asta.. Înainte de a intra în magistratură, Gaston Remory era atașat la cabinetul lui... nu găsești și d-ta că trebuie să figureze în cortegiul?

— Nu văd nici un inconvenient.. Și cufundat deodată în reflecțiuni nesfârșite, Fagan o lăsă să

ciripească alături de el, să-și agite brățelele, umbrela, celebrând familia Rémory, președintele, președinta și deliciosul lor fiu, elev la Saint Cyr și care face curte Ninettei. Încă o căsătorie în perspectivă, dragul meu : o ocazie de noi întâlniri sub arborii noștri mari... Imi plac arborii ăștia... îi iubesc... dar d-ta?

El nu răspunse, visând la lucrurile pe care ea le evoca, o succesiune nesfârșită de întâlniri lugubre și tocmai la capătul acestei alei mari, zărea pe fosta lui soție, în fiecare dată schimbată și mai îmbătrânită, cu glasul din ce în ce mai tremurător, cu firea din ce în ce mai rea. Deodată însă, dânsa îl deșteptă din visarea lui cu întrebarea aceasta neașteptată :

— „Și d-ta, dragul meu Fagan, când crezi că ai să te căsătorești ? Imi închipui că nimic nu se mai opune acum la planul acesta, de vreme ce domnul Hulin a murit ?

El tresări și o cercetă cu atenție :

— Ah ! știi ?

— Cum nu, și multe alte lucruri pe care probabil, mă prind că nu le știi ? Numai după glas și după privirea ei vicleană pricepu că o să-l facă să sufere mult. Dar o curiozitate rea îl ațâța :

— „Ce nu știi ?”

— Bunăoară, de ce s'a omorât bărbatul acestei frumoase Pauline... Sunt sigur că d-ta nici nu știi de ce... Ei bine, s'a omorât, sunt însăși expresiile lui într'o scrisoare de adio adresată unui prieten, — pentru că nu putea supraviețui unei fericiri care nu se va mai repeta nici când... Ai priceput?... Nu, nu e așa ?

Pricepuse atât de bine, sau cel puțin credea că a priceput nefericitul Fagan, încât cuprins de o slăbiciune bruscă, se așeză pe prima bancă...

— «E foarte firesc... Ai eșit pentru prima oară din casă, după boală»... spunea d-na La Postrolle arătându-se plină de râvnă; apoi, răspunzând la un gest al lui Fagan, care o pofti să șeadă alături de el: «Nu, mulțumesc, prefer»... spuse pariziana cu o strâmbătură imperceptibilă de dezgust și, în picioare rezemându-se de umbrela-i elegantă, urmă: „Atuncia iată.. Clipa se apropia, după cum știi, în care copilul trebuia să treacă după lege în ghiarele brutale ale soțului, spre marea desnădejde a mamei. Deodată Hulin, îndrăgostit ca niciodată, se prezintă la soția lui, în timpul călătoriei d-tale în Corsica, și... îți repet aproape cuvintele lui: «Dacă d-ta consimți la cece doresc eu, draga mea, mă imbarc și n'ai să mai auzi niciodată vorbindu-se de mine; în afară de asta, renunț printr'un act pe care îl las în mâinile d-tale, la toate drepturile mele legale, asupra copilului nostru.

Fagan se sculă în picioare: Dar e absurd... un asemenea act n'are nici o valoare... Nici un tribunal din lume...

— Știu, știu... dar doamna Hulin nu știa asta și nici bărbatul ei desigur, lucru dealtminteri pe care l'am aflat și eu de la consilierul de Malville... Ah! iată că am trădat pe autor; la urma urmei n'am făcut decât să întăresc povestea... Malville îmi spunea așa dar că angajamentele acestea se petrec tot atât de des între oamenii din lumea noastră cât și între țărani, și că în definitiv în țara asta în care se presupune că toți cunosc legea, nimenea n'o știe însă. Dar să mă întorc la soții Hulin. Nefericita femeie, gândindu-se cu groază la ideea de a nu mai avea pe copilul ei, consimți la cece îi cerea omul acesta și anume: dreptu-

rile lui de soț pentru o noapte; și ea se sacrifică atunci. E grozav, dar mărturisește că amănuntele acestei nopți ar fi interesante pentru niște cazuiști. Avea groază de bărbatul ei, asta fără nici o îndoială. Numai că de data asta el nu mai era soțul ei... ea însăși, vezi d-ta, trăia ca o văduvă de vre-o patru sau cinci ani.. mai mult încă, ajunsese la vârsta în care femeia din țara noastră pricepe dragostea și nu o suportă numai..."

O ! femeia asta, cum știa să-l otrăvească; și cum urmărirea efectele ei crude pe fața lui slabă și palidă, care oricărui alte persoane ar fi inspirat milă...

«Și de aceia, noaptea i-a părut atât de frumoasă soțului acesta norocos încât, ajuns la Havre, n'a avut curajul să se imbarce, preferând să moară decât să supraviețuiască acestei fericiri care nu era să se mai repete niciodată, după cum spune în scrisoarea lui către Malville».

Fagan se ridică de pe bancă și îngână supărat :

— Ori cum, ultimele destăinuirii ale unui om nu se trădează și nu aprob fapta lui Malville.

— Nici eu, adăogă ea râzând cu zâmbetul ei crud. N'ai decât să-i cânti ceva din Wagner, și-ți spune tot...

Făcură câțiva pași în tăcere; în sfârșit ea văzându-l tăcut :

— „Trebue să ne despărțim ! îi luă mâna : „Fetele sunt aci, nu vrei să le vezi?

El șovăi, apoi cu un ton mânios.

— Nu, altă dată.

— Prea bine ! Pe curând, dragul meu.

Ea îl părăsi și porni voioasă și ușoară spre colțul bulevardului Port Royal, unde o aștepta un landou mare descoperit, împodobit cu umbrelețe strălucitoare.

— Singură, întrebă Rose desnădăjduită nevăzându-l pe tatăl ei.

— Ce are de-a face, de vreme ce totul e hotărât, răspunse doamna La Posterolle. Și în vreme ce se urca în landou, ajutată de guvernantă: «Ce om cum se cade, iscălește contractul, vine la nuntă.

— Dar dota mea, întrebă Ninetta, a-ți vorbit de dota mea?

— Da, da... Dar cece e mai strașnic e că-mi închipui că i-am făcut cu neputință căsătoria lui cu doamna Hulin.

Micuța avu un zâmbet clar sub vălul ei:

O! dacă am scăpat de concurență e bine... Și în vreme ce landoul pornea, Rose, fără nici un pretext acum pentru gelozia ei, îngână cu tristețe:

— Sărmanul tată!

Iar el, în vremea aceea, prin grădinile înflorite și verzi, în care soarele ce apunea aruncă o ultimă rază blondă, se ducea să regăsească pe doamna Hulin și pe copilul ei în grădina Luxemburgului. Și pe când umbla cu ochii țintiți asupra grilajului înalt al parcului ale cărei grății se răsfrângeau la infinit în umbre mari violete, se gândea la prietena care îl aștepta îndărătul acestei bariere atât de mare dar iluzorie, asemenea icoanei obstacolelor destinurilor lor. Iși lămurea acuma din pricina căror scrupule, femeia aceasta încântătoare și delicată, care părea că-l iubește pe când nu era liberă, refuza acum cu tărie să fie a lui. Fără îndoială, erau niște scrupule exagerate, pe care va ști însă să le alunge cu vremea și cu puterea dragostei lui.

Iși grăbea pașii acum voios, aspira cu toate simțurile lui subtile de convalescent, ziua aceasta

caldă, parfumurile diferite ale parterelor răcorite de apa cu care erau stropite. Dar la doi pași mai departe, îi reveniră în minte câteva fraze ale doamnei La Posterolle. Otrava lucra, trecea dintr'o vână într'alta. O noapte, o noapte întreagă în brațele acestui om: Desigur fusese o jertfă din partea ei, de vreme ce îl iubea pe Fagan. Il iubea era vădit. Dându-se altuia, mințea deci, din tot sufletul, din tot trupul; și făcea aceasta cu voință, de vreme ce bărbatul nu mai avea nici un drept asupra ei, și că de fapt, de ani de zile, nu mai era soțul ei.

Nu mai era soțul ei... Și aceste câteva cuvinte pe care adineaori i le spusese femeia aceia crudă fosta lui soție, îl făcea acum să sufere cumplit!... Nu mai era soțul ei, adecă acela care o desgusta, care îi răzvrătea trupul și inima. Era un bărbat nou, un necunoscut care se introdusese în patul ei neîntinat, de văduvă, și după observația plină de judecată a d-nei La Posterolle, tocmai la vârsta în care femeia din țările noastre...

Ah! ochii mari și albaștrii zguduiți de dorințe, sub mângâerile altuia, umerii albi înfiorați, umerii ei mătăsoși; aproape fără voia lui și-o înfățișa pe Paulina în brațele acestui străin, și simțea bine că mereu și-o va înfățișa astfel. Și prietena lui știa lucrul acesta; știa că dacă se vor căsători, icoana aceasta dureroasă îl va urmări, va stingheri și va mânji totdeauna fericirea lor. Da. Paulina avea dreptate, și acuma înțelegea foarte bine scrupulele ei

Totuși mai șovăia încă să mai aibă o explicație cu ea... Căci în sfârșit sentimentul acesta putea să se modifice în ambele lor suflete, să slăbească cu timpul; și cine știe dacă nu într'o zi

frumoasă ca aceasta de primăvară, patima învingătoare nu va zdrobi toate scrupulele acestea într'un avânt mare și frumos!...

Ajunse la poarta Luxemburgului, unde îl dusesese încet visarea lui crudă. Înainte de a intra se întoarse, și cu pumnul întins în spre copacii verzi ai aleii, îngână: «Ce femeie rea, cum te pricepi să mă faci să sufer...»

O mână mică de băiețaș îl apucă deodată de braț și-l duse în grădină, ca și cum prietena lui de pe banca depărtată pe care se afla ghicise cât suferea și îi trimitea pe Maurice ca să-l facă să uite toate gândurile aceste crude.

— «Doamnă, cât ești de palid, îi spuse d-na Hulin, când ajunse lângă ea. Și pe când se informa dacă nu-i fusese frig, glasul ei trăda o neliniște neexprimată, teama aceasta instinctivă a femeii în fața unui pericol care i se ascunde și pe care-l ghicește. Ce este oare? Ce aflase el încât trăsăturile feței îi erau schimbate în așa fel?

— Dacă ai sta jos o clipă?... poate că nu e decât o mică oboseală?

— Din potrivă, ași vrea să umblu. Vreau să simt brațul meu sub al d-tale...

Observă că ea tremura și că era tot atât de tulburată ca și el.

Trebuia oare, cu toată hotărârea-i luată adineaori, să aibă îndată cu ea o explicație sinceră, și să deslege nehotărârea asta care le strângea inima?... În vreme ce copilul alerga înaintea lor, dâșșii urmară în mod mașinal terasa dela stânga; cea din dreapta, fiind plină de pietoni până sub parmaclăcuri, din pricina muzicei ale cărei acorduri le soseau rupte și întretăiate, printre frunze, împreună cu strigătele ascuțite ale copiilor, cu ci-

ripitul rândunelilor, cu toată viața asta frenetică și zgomotoasă. Și preumblarea asta îi părea dulce de nespus în pacea serii, — dânsa alături de el, atât de frumoasă sub vălu-i de doliu, cu fața curată și tânără ca aceea a copilului, în cât Fagan nu avu curajul să turbure armonia aceasta și se mulțumi să povestească întrevederea, în sfârșit tot ceiace privea căsătoria fiicei lui.

— Ah! draga mea, cât de multă dreptate ai! Ce melodramă și divorțul și straniile combinații pe care le aduce cu el. Rose se va mărita peste câteva zile, dar fiindcă părinții ei sunt divorțați, iată priveliștea caraghioasă pe care o vom avea la nunta ei...

Se desfătă să dea amănunte asupra cartegiului; el în cap, tatăl, ducând mireasa... Indărătul lor, doamna La Posterolle, mama, dar ne mai purtând același nume ca fata ei... În sfârșit La Posterolle...

Imi închipui scara aceasta nesfârșită dela biserica Madeleine pe care va trebui s'o urcăm, pe urmă intrarea noastră prin portalul cel mare, și toate flăcările lumânărilor, toate sunetele orgei pentru a primi cacofonia aceasta. Oh! dacă Parisul ar mai știi să râdă încă...

El însă nu râdea, jignit în iubirea lui părintească, deoarece își simțea fetele pierdute pentru totdeauna. Și cum Paulina încercă încă odată să protesteze în favoarea lor, Régis își înăbuși un zâmbet pripit, deziluzionat până la lacrimi:

— Nu draga mea, te înșeli: fetele nu mai sunt ale mele; femeia asta rea a pus mâna pe ele. De altfel avocatul meu mi-a prezis-o. A fost o muncă înceată dar sigură, o muncă de fiecare zi... și când mă gândesc că până la sfârșitul vieții mele

voi fi legat de ființa aceasta, care n'are să mă lase niciodată în pace; după căsătoria Rozei, ne vom regăsi la căsătoria Ninettei, mai târziu devenind bunici, ne vom întâlni la botezuri. Și cum dansa a putut să învețe pe fetele mele să mă urască, tot astfel va învăța și pe nepoții mei să facă acelaș lucru... Ah! divorțul pe care adineaori l'am celebrat ca o adevărată liberare, ți aduci aminte încă... Dar când ai copii, divorțul nu e nici măcar o soluție."

Doamna Hulin dădu încet din cap:

— Dacă ai copii, nici despărțirea nu e mai bună. Nu e decât aparentă, închipuită... Copilul rămâne întotdeauna între tatăl și mama.

Ea spuse cuvintele astea cu vocea aceia profundă și gravă, cu care își mărturisea adevăratele dureri; căci timbrul ei obicinuit era de cristal, un cristal limpede și care vibra ca întreaga ei făptură.

— Atunci ce e de făcut? șopti Fagan.

După o lungă tăcere în care mureau ultimele acorduri ale unui marș din Lohengrin, isprăvi cu glas tare consfătuirea mută a cugetărilor lor: „Da, integritatea și toată fericirea căsătoriei ar fi numai atunci când ai putea să-ți spui în clipa în care să-ți alegi femeia: Când voi muri, iată umărul pe care îmi voi rezema fruntea pentru a adormi, buzele care îmi vor închide ochii. De aceia vreau umerii aceia să fie dulci, și neprihăniți, iar buzele să fie tinere și numai ale mele... Astfel am priceput și am dorit căsătoria”.

Pauline oftă cu tristețe. Suspinul acesta fu singurul ei răspuns, răspuns însă care îl aprobă.

Ambii scoborau acuma peronul terasei, rătăcind în jurul marelui basin, înfiorat sub cerul trandafiriu care devenea tot mai palid în amurgul ce

cădea. Fiorul acesta îi cuprinse și pe ei iar copilul care nu mai alerga nu voia să se mai deslipească de lângă mama lui.

— «Dacă ne-am duce acasă», spuse ea peste o clipă... Ai stat cam mult afară, mai ales azi când ai eșit pentru prima oară din casă după boală.

Să intrăm, făcu Régis cu același ton descurajat.

După ce eșiră din grădină, în mijlocul îngheșiei, dânsul cătă o trăsură, când de-odată o zări pe doamna La Posterolle împreună cu fetele ei într'un landou. Toaletele lor luxoase, echipajul puțin bătător la ochi adună o mulțime de curioși, lucrul ce părea că măgulește mult pe Rose și pe Ninetta.

— Vrei să ne dăm puțin la o parte, spuse Fagan încet către tovarășa lui. Resimțea prea multă mâhnire că nu putea să-și îmbrățișeze fetele care erau alături de el, nespus de frumoase în toaletele lor elegante!

Și bietul om era într'adevăr o victimă a divorțului, acuma când privea pe fetele lui, pe mama lor, adevărata lui familie, îndepărtându-se în goana mare, în landoul acela plin de râsete și de funde clare, în vreme ce el rămânea pe marginea trotuarului, nehotărât și nelămurit în seara ce cădea tot mai neagră, întovărășit de femeia și de copilul acesta al căror doliu nu-l împărțasea și care îi spunea lămurit cât de streini sunt și vor fi probabil întotdeauna unul față de cel-lalt.

81.189.72

Cețiți ultimele noutăți literare

BIBLIOTECA JUDEȚULUI DE MARELE SCRITOR FRANCEZ

REȘITA EMILE ZOLA :

Str. 7

Dragoste și Decădere

— ROMAN —

Opera completă Lei 20

Dorința unei Moarte

CENTRUL DE LIBRĂRII REȘITA

LIBRĂRIA Nr. 2 REȘITA

SECȚIA ANTICARIAT

— ROMAN —

Opera completă Lei 16.

Procurați-vă Biblioteca „CLIFE DE UIGARE“

Numerile dela 1-10 sunt epuizate

ANTICARIAT - REȘITA

Lei 14

- Nr 11 H. de Balzac— „Grădina cu Rodii“ Povestiri
- „ 12 N. Rădulescu-Niger „Cuvântul Morții“ nuvele
- „ 13 Guy de Maupassant „Moș Basamac“ nuvele
- „ 14 Georges Courteline „Scara“ nuvele

Fiecare număr e un volumaș complet și se vinde cu lei 5 în toată țara

